Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 3 (310) | ГОД VIII | 20 СТУДЗЕНЯ 1962 ГОДА | ЦАНА 60 ГР

Сюіта «Беларуская маладзёжная» (салісты Марыя Гулінская і Леанід Налей). Глядзі на стар. 3 «Беларускія чарадзеі».

ВІКТАР РУДЧЫК

ЛЮДЗІ І МАШЫНЫ

— Праўду кажучы, ужо надаела. Хацелася б пажыць спакойна, адпачыць на старасці год. Не даюць аднак. Калі якая камісія або чаго-небудзь патрэба дык зараз: ты Рыгор, ты Патроўскі. Значыць выбяраюць, абкладаюць абавязкамі, як бы ў Орлі не знаходзілася малодшых, болей энергічных людзей. А яны ўсё-такі мяне. Значыць давяраюць. Трэба тады цягнуць сваё ярмо. Як пачалося?

У 1957 годзе разваліўся і арлянскі ГОМ. Машыны прадаваліся за поў цаны. Хацелася не выпусціць з рук хаця б абмалотачнага агрэгата . Завязалі мы тады машынную суполку. Запісалася 45 гаспадароў. Аднак грашовыя ўзносы — па 600 зл. — склала, як на злосць, толькі 13 чалавек. Другія пабаяліся Прышлося браць пазыку. Дапамог сельскагаспадарчы банк у Бельску. Праўленне суполкі пад сваю асабістую адказнасць пазычыла 10 тысяч злотых. І агрэгат з рухавіком аказаўся ў нашых руках.

Цешыліся мы нядоўга. Пасля ста гадзін працы рухавік разляцеўся.

Ішла восень 1958 г., гарачы сезон для абмалотаў, а ў нас не было чым малаціць. Члены суполкі адказаліся даць грошы на рамонт. Гаварылі, што хлам не аплоціцца рэмантаваць. Зарызыкаваў я сам адзін. Якраз падспеў у мяне кабанчык. Узяў за яго 5 тысяч злотых і нікому, нават жонцы, нічога не гаворачы, праз знаёмага механіка (зразумела за хабар) раздабыў у Бельскім ПОМ-е патрэбныя часткі ды пры дапамозе мясцовага каваля на працягу пару дзён давялі рухавік да парадку. (ПОМ абяцаў вырамантаваць яго за два-тры месяцы). Гэта каштавала мяне 4250 злотых. Прызнаюся, са страху трос нагавіцамі. «Уваліў толькі грошай, — думаў, — а цяпер чорт ведае што будзе.» Трудна, рызыка.

Агрэгат пачаў працаваць. З Орлі пайшоў на другія вёскі. Удалося. За сезон зарабілі мы 25 тысяч злотых. Аддыхнуў з палёгкай. Не толькі вярнуліся мае кошты, але пакрылі мы банковую пазыку, ды яшчэ засталіся грошы на новыя машыны.

У між часе наша суполка перарадзілася ў сельгасгурток. Летам 1959 г. прадалі мы свой старэнькі агрэгат, далажылі мінулагодні даход і такім чынам, побач новага абмалотачнага агрэгата, апынуўся ў нас машына-трактарны камплект. Ён вельмі нам спатрэбіўся, бо не толькі аблягчаў нашу чорнарабочую працу, але адначасова прыносіў даход гуртку, ствараў асновы далейшага развіцця.

Першыя поспехі замацоўвалі ў людзей перакананне аб правільнасці нашых намаганняў. І гуртркоўцы, і негурткоўцы адносіліся да нас з штораз большым даверам.

Вось калі спатрэбілася нам 15 тысяч злотых на пакупку двух наступных машына-трактарных камплектаў, цяжкасцей ужо не было. Не адказаўся ані адзін член праўлення гуртка. Кожны на сваю матэрыяльную адказнасць узяў у СОП-е па тры тысячы злотых пазыкі. Кожны з нас быў перакананы, што бярэ грошы на добрую і чыстую справу. Было гэта ў шасцідзесятым годзе. Пасля гадавога разліку засталося ў нас тры з палавінай тысячы чыстага даходу.

Зямля ў нас цяжкая, гліністая. Калі размокне, дык «Зэтар — 25» або «Урсус — 125» пухнуць. Узялі тады яшчэ «Суперзэтара». Такім чынам маем зараз чатыры машына-трактарныя камплекты. Нашы трактары не ржавеюць бясчынна. Кожны з іх выпрацаваў па 860 гадзін у год. Працы хопіць яшчэ для двух наступных трактараў. Грошы ўжо ўплачаны. Чакаем на дастаўку.

ЧЭРЦІ ЖЫТА СКАСІЛІ

Поўным ходам ішло жніво. Надвор'е капрызіла, бы панская прыгажуня. Трэба было спяшацца.

Дзед Міхась Шыманскі трывожна глядзеў на цяжкія чорныя хмары і клапатліва чухаў патыліцу. Праўда, гаспадарка ў дзеда Міхася невялікая. Пасля падзелу, дзеці аставілі яму тры гектары. Але не пад сілу ўжо 70-гадоваму старыку вымахваць касой. Серпікам — дык яшчэ як-небудзь. «А мо' да гэтага іх «кулка» пайсці, трактар узяць? Але пусці іх на поле дык кашы з гарохам наробяць, жыта на месцы вымалацяць, вазіць у гумно не будзе чаго».

— Барані Бог! — вырашыў дзядуля і клапатліва пачаў

(Працяг на стар. 5)

З КОНКУРСУ ГП БГКТ

«МАЕ МАРЫ»

(III УЗНАГАРОДА)

Маё шчасце на зямлі

ТАМАРА ЯРМОЛІК — вучаніца Агульнаадукацыйнага ліцэя ў Міхалове (17 год)

Так як кожны чалавек мару аб розных рэчах: аб далейшай навуцы, аб жыцці, добрай сяброўцы і аб многіх іншых справах. Аднак больш за ўсё думаю пра сваю будучую сям'ю. Таму хачу напісаць аб ёй.

Перш, чым мець сваю сям'ю я павінна мець вышэйшую адукацыю. Калі вывучуся і буду мець працу, хачу жыць у горадзе, таму што ў горадзе больш кіно, тэатраў. Буду настаўніцай. Буду так жыць, каб даць прыклад суседзям і дзецям, сваім выхаванкам. Хачу самастойна гаспадарыць, выпрабаваць свае здольнасці. Вазьму да сябе маму. Цікава было б пабачыць, ці маме будзе падабацца звараны мною абед, мая гаспадарка грашыма. Потым я выйду замуж. Мой сябра будзе не столькі прыгожы, як добры, будзе любіць працу, і як гэта гаворыцца, будзе мець добры характар. Муж павінен мною цікавіцца, разумець мае клопаты, старацца памагаць мне, цяжкія сіту-

(Працяг на стар. 3)

БАЗЫЛЬ ГУЛЬКО

ЗЯМЛЯ КРЫВІ І ПОТУ

Мазурска - Вармінскае паазёр'е — гэта краіна тысячы азёр, маляўнічых узгоркаў, лясоў і рэк. Краіна, гісторыя якой ад самых даўніх часоў нераздзельна вязалася з Польшчай.

На працягу вякоў Крыжаносцы, а потым прускія мілітарысты стварылі з нашага паазёр'я базу захопнікаў.

Апошняя вайна ўвайшла ў гісторыю гэтага адрэзка зямлі новым раздзелам.

Пасля 1918 года версальскі трактат пакінуў Усходнюю Прусію непарушанай. Сталася яна рэзервуарам драпежнікаў. Тут у калыбелі Крыжаносцаў развілося прускае юнкерства. Тут раслі і мацнелі ватагі СС-аўцаў і гестапаўцаў, будучых катаў паднявольных народаў. Тут рыхтаваліся планы новай агрэсіўнай вайны З Усходняй Прусіі ў 1939 годзе трэцяя армія, званая групай гоўнач, нанесла Польшчы смяротны ўдар. Адгэтуль хлынулі ў паход супроць Савецкага Саюза крыжаносцы XX стагоддзя. З Прусіі вялі дарогі ў Маскву і Ленінград. Так, гэта пад стрэхамі цагляных дамоў і палацыкаў, сярод чароўных азёр, рэмнажаліся нямецкія надлюдзі, запаветнай марай якіх было запанаваць над усім светам. Але знайшлася сіла, якая патрапіла не толькі пакрыжаваць гэтыя планы, але нанесці гітлераўцам такі ўдар, ад якога яны ўжо ніколі не стануць на ногі. У чэрвені 1944

(Працяг на стар. 4)

Новае кіно «Ока» у Галдапе.

САЦЫЯЛІЗМ — ГЭТА МІР

Апошнія міжнародныя падзеі і, перш за ўсё, вядомы кубінскі крызіс, выкліканы Злучанымі Штатамі Паўночнай Амерыкі, узнімае перад чалавецтвам з усёю вастрынёю справу захавання міру і мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам. Агульна кажучы, Злучаныя Штаты Амерыкі правакуючы кубінскую авантуру гэтым самым далі свету яшчэ раз довады сваёй захопніцкай, імперыялістычнай палітыкі. З другога зноў боку, сацыялістычныя дзяржавы, асабліва Савецкі Саюз, ясна і недвухзначна пацвердзілі мірны характар сацыялістычнай сістэмы і яе замежнай палітыкі.

З'езды камуністычных і рабочых партый, якія адбыліся нядаўна ў Венгрыі, Чэхаславакіі і ў Італіі, а таксама цяперашні VI З'езд Сацыялістычнай Партыі Адзінства Германіі поўнасцю падтрымліваюць прынцыпы мірнага суіснавання сфармуляваныя ў дакументах маскоўскіх нарад прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый ад 1957 і 1960 гадоў. Зрэшты, гаворачы аб станаўленні прынцыпаў мірнага характару сацыялістычнага ладу немагчыма не ўспомніць пра Леніна, які надаў ім цалкам выразную фармулёўку зараз жа пасля перамогі пралетарскай рэвалюцыі ў Расіі. Вядома, што ленінскія прынцыпы мірнага суіснавання з'яўляюцца па сутнасці дальнебачнай праграмай перамогі сацыялізма ва ўсім свеце ў выніку падзення імперыялізму раздзіранага ўнутранымі супярэчнасцямі. Прадбачанне поўнай перамогі сацыялізма з'явілася рэзультатам усебаковай ацэнкі слабасцей імперыялізму. Аднак Ленін гаварыў таксама і аб тым, што ад гэтай перамогі раздзяляе чалавецтва цэлая эпоха. Гэта значыць, што бачыў ён таксама пэўныя патэнцыяльныя магчымасці імперыялізму. Менавіта, у такім разуменні справы і заключаецца вялікая дыялектычная мудрасць Правадыра рэвалюцыі.

Гісторыя пацвердзіла правільнасць гэтай ацэнкі. На працягу звыш сарака год сацыялізм з'явіўся сусветнай сілай. У той жа час імперыялізм страціў мноства сваіх тэрыторый і палітычныя ўплывы. Не пазбыўся ён ніводнай са сваіх супярэчнасцей, аднак не перастаў быць ваяўнічым. Можна нават сказаць, што ў сучасны момант у сувязі з развіццём ваеннай тэхнікі і запасаў ядзернай зброі, імперыялізм цяпер значна больш небяспечны чалавецтву, чымсьці быў дагэтуль.

Кожнаму разумнаму чалавеку ясна, што калі б сёння імперыялізм пачаў вайну, дык была б гэта ракетна - ядзерная вайна, якая пераўтварыла б планету ў адно велізарнае пажарышча. Адсюль толькі адно выйсце: актыўна змагацца за мір. Небяспека вайны будзе ліквідавана раз на заўсёды, аднак тады, калі сацыялізм заваюе ўвесь свет. Аднак ужо цяпер існуюць магчымасці паўстрымаць імперыялізм перад шаленствам. Гэткія магчымасці стварае шпаркае развіццё сацыялістычных дзяржаў. Расце сіла рабочага класа, шырыцца прагрэсіўны рух ва ўсім свеце, у тым ліку і ў імперыялістычных дзяржавах.

Перамога сацыялізма не абавязкова павінна адбывацца войнамі. Наадварот. XXII З'езд КПСС канкрэтна накрэсліў шлях будовы камуністычнага грамадства ў Савецкім Саюзе, шлях апярэджання ў гаспадарчай вытворчасці імперыялістычныя дзяржавы. Кожнаму зразумела, што праграма гаспадарчага развіцця можа быць рэалізаванай толькі ў мірных абставінах. Таму з вышэй сказанага вынікае, што мэтай сацыялізма з'яўляецца мір.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

Васіль БЕЛАКАЗОВІЧ

Юзэф Такажэвіч

2

Юзэф Такажэвіч у другой палове 1859 г., закончыўшы гімназію ў Беластоку, паехаў доўгім і ўхабістым гасцінцам **Васількова**, Саколкі і Гродна, праз Вільнюс, Дынабург, Пскоў, Ноўгарад і Пецярбург да Масквы, ва універсітэт, дзе распачаў матэматычныя навукі. Цікавілі яго аднак галоўным чынам гуманістычныя навукі, слухаў таксама лекцыі па філасофіі, праву, а нават па палітычнай эканоміі, выкладчыкам якой з'яўляўся даволі ліберальны прафесар Бабета.

У гэты перыяд (1859—1861) Расію ахапіла рэвалюцыйная хваля. На многіх універсітэтах узнікаў моцны апазіцыйны студэнцкі рух. Сярод рэвалюцыйна настроенай моладзі вялікім уплывам цешыўся «Колокол» («Звон») Герцэна і Агарова, у якім востра крытыкаваўся царскі лад, выяўляліся ўсялякія праявы несправядлівасці. Такажэвіч таксама прымаў удзел у гэтым руху, чытаў «Колокол», удзельнічаў у студэнцкіх сходах, дыскусіях і спрэчках. Потым, будучы на эміграцыі, у сувязі з дзесятай гадавінай існавання «Колокола», так між іншым пісаў у лісце ад 15 ліпеня 1867 года да яго выдаўцаў:

„Odświeżyło się powietrze tą kroplą wolności (reformy wprowadzone przez cara Aleksandra II bezpośrednio po wstąpieniu na tron), a wiatr zachodni przyniósł nam pierwsze przez kordon graniczny ledwo dosłyszalne dźwięki Waszego **Dzwonu.** Lękliwy rumieniec nadziei wystąpił na wszystkie oblicza, po szkolnych kajetach biegały wasze wyrazy: **uwolnienie włościan od poddaństwa, uwolnienie wszystkich od knuta, uwolnienie Polski od obcej przemocy.** Ale już nazajutrz jakiś dziwny żal, jakaś rzewna tęsknota z weselnym przemierzały się hymnem, gdy reskrypt carski powtórzył także za wami: „uwolnienie włościan". Żal przecież był krótki, tęsknota i wesele wzięły górę i splotły dłonie wyjeżdżającej do Petersburga, Moskwy, Kijowa młodzieży tą uroczystą przysięgą: Życie całe dla prawdy, życie całe dla uciśnionych i pokrzywdzonych! Pokój wieczny tym, co dopełnili już tej obietnicy!"

Далей так пісаў Такажэвіч: „Przy katedrze, z której nie wywiał był jeszcze duch Granowskiego, u pomnika Minina i Pożarskiego, na drodze, ku „tamtemu brzegowi" wiodącej, powoli i spokojnie zsunął się nam w przepaść promienny czas studiów akademickich. Aż wpadło nasze Resurrexit... Nikt nie odgadywał, dokąd zaniesie nas ten potok; mimowoli nie poddaliśmy się jego sile, choć grunt, co nas zrodził, stał na miejscu, nieruchomie. Gdzie ruch — tam życie, mówiliśmy sobie. Wszystko **dla ludzi, przez czy pomimo szlachty**, przez czy pomimo tych nawet, co w duszy swej śpiewają: „Pańszczyznę, wolność racz nam wrócić Panie".

Вышэй сказаныя словы Такажэвіча сведчаць аб тым, як вельмі ўдзячны ён у сваім духоўным развіцці, у фарміраванні грамадска-палітычных і філасофскіх поглядаў рускім рэвалюцыянерам, Герцэну і Агарову, а таксама студэнцкаму радыкальнаму асяроддзю ў Маскоўскім універсітэце.

У палове 1861 года ў час канікул Такажэвіч выязджае ў родны горад Бельск-Падляшскі. Па дарозе затрымоўваецца ў Коўне ў гасцінным доме свайго дзядзькі. У гэты час Літва, Беларусь, Польскае Каралеўства, а таксама Падляшша перажываюць перыяд нарастання рэвалюцыйнага руху. Між іншым у Бельску - Падляшскім летам 1861 года было аб'яўлена ваеннае становішча. Як толькі Такажэвіч знайшоўся на бельскай зямлі, зараз пачаў браць актыўны удзел у грамадскім жыцці. Успамінаючы гэты перыяд Такажэвіч пісаў аб сабе: «увесь у дэманстрацыях: езджу, хаджу, спяваю». На яго [illegible] дзейнасць звярнулі ўвагу рускія ўлады. Восенню 1861 года кліча Такажэвіча праязджаючы праз Бельск - Падляшскі генеральны губернатар Назімаў. Пасля кароткай размовы загадвае Такажэвічу пакінуць родны горад на працягу 24 гадзін.

Пасля такой заявы Назімава Такажэвіч зараз выязджае. Намерваўся ехаць у Маскву. Але па дарозе заехаў у Пецярбург. Там якраз у гэты час адбываліся антыўрадавыя студэнцкія дэманстрацыі, на якіх пратэставалі супраць рэакцыйным распараджэнням тагачаснага міністра асветы Пуцяніна, які, імкнучыся зменшыць колькасць студэнтаў да мінімуму з непрывілеяванай праслойкі, увёў абавязковую высокую аплату за наведванне лекцый. Такажэвіч далучыўся да дэманстрантаў. За актыўны ўдзел у дэманстрацыях і студэнцкіх пратэстах Такажэвіч быў арыштаваны. Звыш 2-х месяцаў прасядзеў ён у Петрапаўлаўскай крэпасці і Кранштацкай. Потым, гэта значыць у снежні 1861 г., згодна з пастановай суда зацверджанай імператарам быў асуджаны на адпраўленне на радзіму пад нагляд на год і так званым «скарбовым коштам» адвезены ў Бельск - Падляшскі. Мясцовай паліцыі было загадана ўважліва сачыць за Такажэвічам і яго дзейнасцю. Аднак рэвалюцыйна настроены бельшчанін не траціць дарма часу. Навязвае кантакт з польскай тайнай арганізацыяй, якая дзейнічала на тэрыторыі бельскай зямлі, а перад самым пачаткам студзеньскага паўстання 1863 года супольна з Сонгінам актыўна працуе ў арганізацыі Бельскага павета і з'яўляецца бухгалтарам Народовага ўрада.

Студзеньскае паўстанне Такажэвіч прывітаў з энтузіязмам, асабліва цешыла яго, што чырвоныя, якія кіравалі паўстанчым рухам у першыя месяцы, імкнуліся да пашырэння яго пры дапамозе сялянскіх рэформ. Такажэвіч марыў аб тым, каб паўстанне перарадзілася ва ўсеагульны рэвалюцыйны ўзрыў і абаперлася галоўным чынам на сялянства незалежна ад нацыянальнасці і веравызнання, на людзях, што праз дзевяць стагоддзяў у справах грамадскіх не прымалі ўдзелу. Зыходзіў з меркавання, што польскае паўстанне будзе мець вялікія шанцы поспехаў, калі будзе прадаўжаць высакародныя лозунгі, якія былі высунутыя ўжо ў час лістападаўскага паўстання, гэта значыць лозунг «за вашу і нашу свабоду», калі пашырыць рэвалюцыйны рускі рух, а асабліва выкліча сялянскае паўстанне

(Працяг на стар. 4)

Спорт

Беласток. У чарговым баксёрскім матчы чэмпіяната міжваяводскай лігі беласточкая «Гвардыя» перамагла «Масовію» Плоцк 15:5. Табліцу ўзначальвае «Гвардыя» перад «Арлом» Лодзь.

Мінск. Традыцыйная матчавая сустрэча паміж шахматыстамі трох акадэмій навук — СССР, Украінскай і Беларускай — якая адбылася нядаўна ў Маскве, прынесла перамогу беларускім «акадэмікам». Масквічы засталіся на другім месцы, украінцы — на трэцім.

Масква. Дайшло тут да сур'ёзнага канфлікту паміж футбалістамі слаўнага калектыва «Тарпеда» і футбольным кіраўніцтвам. Шэсць вядучых ігракоў гэтай каманды, між іншым Метравелі і Гусараў, вырашылі пакінуць каманду. Ім аднак адмоўлена ў пераходзе. Справа абмяркоўвалася нават на пасяджэнні прэзідыума федэрацыі футбола СССР.

Швейцарыя. На міжнародных лыжных спаборніцтвах па скачках з трампліна выдатнага поспеху дабіўся паляк Антоні Лацяк, які заняў першае месца. Яго скачкі: 85 і 88 метраў.

Аут

У ЗЯМЛЯНЦЫ

Обер-ефрэйтар Герберт Ланге стаяў у афіцэрскім бліндажы і адказваў на пытанні свайго ротнага камандзіра лейтэнанта Шульца.

— Значыць вы, Ланге, былі днявальным па ўзводу і дзяжурылі ў зямлянцы другую палавіну ночы?

— Так, гер лейтэнант.

— Нікуды не адлучаліся?

— Не, гер лейтэнант.

— І бачылі, як вярнуўся з паста ефрэйтар Георг Хоман?

— Яволь.

Шульц меў падставу верыць Ланге — паслухмянаму і адважнаму салдату. Але ні ў чым нельга было ўпікнуць і ефрэйтара Георга Хомана. Той жа лічыўся лепшым салдатам і, апрача таго, нядаўна выратаваў жыццё яму, Шульцу. А вось паўгадзіны назад высветлілася, што Хоман перабег да рускіх.

Адпусціўшы са дата, Шульц расшпіліў каўнер мундзіра, задуменна сеў за стол. Так, справа набліжаецца да развязкі. Ужо першыя салдаты перабягаюць на бок праціўніка.

Раніцай камандзір батальёна маёр Гаўс зачытаў перад строем падраздзялення загад. Камандзір палка аб'явіў, што ефрэйтар Георг Хоман як дэзерцір і здраднік пазбаўляецца вайсковага звання, усіх узнагарод і праў. Калі яго зловяць, ён будзе расстраляны.

ПЕРАБЕЖЧЫК

А тым часам Хомана савецкія разведчыкі прывялі да свайго камандзіра.

Спыніўшыся ля дзвярэй зямлянкі, Хоман падняў галаву і са ўсіх сіл стукнуў абцасамі.

— Не хапае толькі «Хайль Гітлер»! — прамармытаў старшы лейтэнант. — Хто вы? — спытаў ён па-нямецку.

Хоман назваў сябе і паведаміў нумар палка і дывізіі, дзе адбываў службу.

— Так, — ляніва сказаў афіцэр. — А чаго завіталі?

У Хомана ўздрыгнулі губы. Ён нейк абмяк, згорбіўся. Афіцэр падумаў, што надта груба паставіў пытанне.

— Сядайце, — сказаў ён.

Хоман цяжка апусціўся на табурэт. Камандзір разведчыкаў перахапіў яго позірк, кінуты на пачак папярос.

Ён працягнуў пачак Хоману.

Перабежчык падзякаваў кіўком, але папяросы не ўзяў. Ён палез у кішэню, выцягнуў драўляны партсігар, дастаў сігарэту і закурыў.

— Дык чаму ўсё-такі завіталі? — паўтарыў пытанне афіцэр. — Ваяваць не хочацца?

Хоман выпраставаўся.

— Не, — сказаў ён. — Я яшчэ паваюю!

Афіцэр паглядзеў на яго з зацікаўленнем.

— Я камуніст, гер... выбачайце, таварыш обер-лейтэнант. — Хоман зрабіў паўзу і закончыў: — І думаю, што прыдамся.

Афіцэр насцярожыўся. Ён ведаў, што агенты, якіх гітлераўцы закідваюць у тыл савецкіх войск пад выглядам перабежчыкаў, іншы раз нават маюць дакументы членаў камуністычнай партыі.

— Камуніст? — сказаў ён, нядобра ўсміхнуўшыся. — І дакументы маеце?

Хоман устаў.

— Я разумею і ваш тон і ваш недавер, — ціха сказаў ён. — Усё гэта разумею. Але я прашу: правадзіце мяне да вашага начальніка. — Хоман паглядзеў афіцэру ў вочы. — Да вашага найбольшага начальніка. Я павінен паведаміць вельмі важнае.

РАСКАЗ ХОМАНА

На другі дзень перабежчыка даставілі да начальніка аддзялення контрразведкі дывізіі.

Насустрач Хоману падняўся з-за стала высокі худы маёр.

— Вы хочаце зрабіць нам заяўленне? Слухаю вас.

«Табака — раска» з малдаўскай сюіты.

ВЕСТКІ БССР

БЕЛАРУСКІЯ ЧАРАДЗЕІ

У танцы, бы ў песні, заўсёды адчуваецца душа народа. І як чароўная музыка ідзе ад сэрца да сэрца, пераадольваючы граніцы, так і харэаграфічнае мастацтва цешыць і акрыляе чалавека.

Глыбокай восенню 1959 года на беларускай зямлі нарадзіўся Дзяржаўны ансамбль танца. За гэты невялікі перыяд ён ужо паспеў заваяваць шырокую папулярнасць і гарачую любоў шматлікіх гледачоў. На яго ліку ўжо звыш пяцісот канцэртаў. Аб яго мастацтве ведаюць жыхары шматлікіх гарадоў і вёсак Беларусі. Ён паказаў сваю першую праграму ў большых гарадах Расійскай Федэрацыі, Украіны, Літвы, Латвіі, Эстоніі. Беларускім артыстам горача апладзіравалі масквічы. Танцоры з Беларусі адбылі вялікае гастрольнае турнэ па Чэхаславакіі.

У складзе ансамбля маладыя людзі, якія ў мінулым не мелі спецыяльнай прафесіянальнай падрыхтоўкі, але ўсе яны маюць адну каштоўную якасць — любоў да мастацтва. Іх аб'ядноўвае адна мара — апанаваць майстэрствам харэаграфіі. Гэту мару і ажыццявіў калектыў, сцэментаваны творчай воляй таленавітага майстра савецкай харэаграфіі заслужанага дзеяча мастацтва БССР і заслужанага артыста Украінскай ССР Аляксандра Апанасенка. Яго надзейнымі памочнікамі ў выхаванні таленавітых артыстаў аказаліся салісты балета Віктар Цюрын і кіраўнік аркестравай групы, малады кампазітар Глеб Алоўнікаў.

Клапатлівая праца балетмайстра і пяцідзесяці танцораў прыносіць высакародны плён. Гэта пацвярджаюць і прапанаваныя вашай увазе фотаздымкі.

А. Ліцвін

фота В. Бараноўскага

Старынны беларускі танец «Бычкі». (Салістка Святлана Рабава)

МАЁ ШЧАСЦЕ НА ЗЯМЛІ

(Працяг са стар. 1)

ацы дзяліць разам са мною. Я пастаралася б быць добрай жонкай, заўсёды вясёлай, з усмешкай на вуснах. Многа сем'яў забывае аб усмешцы, а колькі можна было б адхіліць непрыемнасцей, сварак, праўда? Мела б столькі дзяцей, сколькі змагла б без вялікіх цяжкасцей выгадаваць, вывучыць і падрыхтаваць да самастойнага жыцця. Ад самага маленства буду вучыць дзяцей павагі і шчырасці да бацькоў і старшых, любві да сяброў, паслухмянасці. Буду вучыць іх парадку, выконваць лёгкія працы, каб потым не былі засцігнуты цяжарам работы, якой не ўмеюць. Але гэта не абазначае, што я была б толькі сур'ёзнай маткай. Не, старалася б, каб дзеці бачылі ва мне шчырага прыяцеля, да якога можна заўсёды звярнуцца з просьбай аб дапамогу, каб верылі, што я разумею і паважаю іх. Не буду ніколі смяяцца з іх дробных перажыванняў. Усё, што было б для дзяцей незразумелым, старалася б растлумачыць. Клопаты дзяцей дзяліла б разам з імі. Перажывала б іх кожную класную работу, кожны экзамен. Буду памагаць сваім пацехам вывучаць урокі, цікавіцца іх навукай, жыццём. Буду даваць прыклад сваімі паводзінамі, буду думаць аб тым, каб дзеці не адчувалі недахопаў, каб мелі свой асобны пакоік, дзе вывучалі б урокі, каб мелі што з'есці і ў што апрануцца. Буду даваць ім многа свабоды, з тым, што калі дзіця ідзе ў кіно, ці на вечарынку, скажа мне, куды ідзе і калі вернецца. Але не таму, што мусіць, але што давярае мне і не хоча, каб я непакоілася аб ім. Не буду кантраляваць пісьмаў, якія будуць прыходзіць да дзяцей. Аднак хацела б, каб яны самыя давалі іх мне чытаць, тады была б упэўнена, што яны на добрай дарозе. Буду лічыцца з думкамі дзяцей, калі яны будуць добрымі і разумнымі. Хачу ўсё ведаць аб іх, аб справах, іх калегах, гульнях. Хачу, каб яны любілі і шанавалі сваіх бацькоў, каб запэўнілі ім спакойную старасць. Хачу, каб іх справы былі маімі справамі. Мару аб такім доме, у якім усе былі б патрэбнымі і каханымі, у якім усе дружна працу-

(Працяг на стар. 7)

Чэшская «Полька» ў выкананні салістаў Валянціны Свешнікавай і Валянціна Трафімава.

Аляксандр Апанасенка, Віктар Цюрын, Глеб Алоўнікаў і беларускі кампазітар Яўгеній Глебаў працуюць над новым творам.

Хоман выцягнуў партсігар, адчыніў і працягнуў маёру.

— Не куру.

— Я не аб гэтым. — Хоман крануў пакрыўку партсігара. — Яна клеена. Два слаі, разумееце? А ў сярэдзіне — першая старонка майго партыйнага білета.

Маёр падаў немцу сцызорык.

— Не. — Хоман заківаў галавою. — Сам я баюся гэта зрабіць. Клеілі нейкім спецыяльным сродкам. І вельмі даўно. Лепей, калі адашлеце спецыялістам. Можаце нават у Маскву.

— Навошта ў Маскву?

— Мне здаецца, пасля таго, як я зраблю сваё заяўленне, вы адправіце туды і мяне.

Маёр адлажыў партсігар на бок.

— Ну, я слухаю вас, — сказаў ён.

— Я родам з Гамбурга, — пачаў свой расказ Хоман. — Вы, зразумела, чулі аб гэтым горадзе. Ён размешчаны ў нізоўях Эльбы. Бацька працаваў у порце. Памёр, калі мне было трынаццаць год. Маці другі раз выйшла замуж. З гэтым я не мог згадзіцца. Бацька вечна стаяў перад вачыма, і было дзіка, што яго месца заняў іншы. Словам, кінуў сям'ю. Абіваўся па краіне да трыццаць сёмага года. У гэтым годзе распаўсюдзілася чутка, што ў Остбургу (гэта таксама на Эльбе, але крыху вышэй па плыні) патрэбны рабочыя на ваенны завод. Падаўся туды. На заводзе рабіў міны, артылерыйскія снарады. Да гэтага часу я ўжо год дванаццаць быў членам кампартыі. Як ўцалеў? Не ведаю. Магчыма таму, што не лез наперад, ніколі не выступаў. Пачалася вайна. Неўзабаве на маё месца паставілі нейкага паляка з усходніх рабочых, а мяне мабілізавалі. Паўтара года правёў я ў Францыі, затым прайшоў з Ромелям амаль увесь афрыканскі паход. Апошнія паўгода быў на Усходнім фронце. Дзён дваццаць назад камандзір роты пахваліў мяне перад строем за тое, што я не дапусціў да пажару ў складзе прадуктаў, каля якога нёс службу. Мне далі водпуск. Магчыма я яго не выкарыстаў бы — ехаць не было куды. Але прыйшоў ліст ад прыяцеля. Завуць яго Макс Вісбах. Мы разам працавалі на ваенным заводзе ў Остбургу. Макс і па сённяшні дзень там... Паехаў да яго. Ён утаемнічыў мяне ў адну незвычайную справу. Аднойчы ноччу да яго пастукалі.

«Хто там?» — спытаў ён, падыйшоўшы да дзвярэй.

«Адчыніце, гестапа».

Макс, як і я, ненавідзіць нацыстаў. Ён прытаіўся за дзвярыма. Што рабіць? Уцякаць ён не мог — кватэра на чацвёртым паверсе, і ў яе толькі адно выйсце — тое, ля якога стаяць гестапаўцы. Ён адкрыў дзверы.

Увайшлі трое ў чорных мундзірах.

«Вы Макс Вісбах? — спытаў гаўптман. — Электразваршчык з завода «Ганс Бемер?»

«Я».

«Апранайцеся».

Праз некалькі мінут Макс і яго праваднікі ўжо сядзелі ў машыне. Спачатку заехалі на завод. Гестапаўцы пайшлі да дзяжурнага інжынера, і той дазволіў узяць у кладовай два зварачных апараты і балоны з газам. Усё гэта заладавалі ў багажнік.

«Наперад», — скамандваў гаўптман, сядаючы побач шафёра.

Двое іншых афіцэраў селі па баках Макса. Самаход рушыў. Гестапаўцы засланілі занавескамі вокны і паднялі тоўстае матавае шкло, якое аддзяляла кабіну пасажыраў ад шафёра. Макс апынуўся ў перасоўнай турме. Ён зразумеў, што яго вязуць на важны аб'ект, месцазнаходжанне якога хочуць захаваць у таямніцы. Макс абмеркаваў таксама, што забіваць яго пасля заканчэння работ, відавочна, не збіраюцца. Бо ў іншым выпадку гестапаўцы не рабілі б толькі захадаў.

Ехалі дзве гадзіны. Апошнія кіламетры самаход быццам перавальваўся з боку на бок і падскакваў, быццам упоперак дарогі былі паложаны бярвенні. Макс здагадаўся: яны рухаюцца па лясной трапінцы.

Нарэшце машына спынілася. Максу завязалі вочы і павялі кудысьці. Макс выразна чуў шум лесу. У нос біў арамат хвоі.

Прайшоўшы некалькі дзесяткаў крокаў, Макса папярэдзілі: — Асцярожна, тут сходы.

Спуск працягваўся доўга. Калі ён закончыўся, Максу знялі з вачэй павязку. Макс мімаволі прыжмурыў вочы. Ён знаходзіўся ў круглым, ярка асветленым пакоі. Падлога лёгка дрыжэла пад нагамі. Аднекуль даносіўся прыглушаны рокат.

(Працяг на стар. 4)

16 17 18

УВАГА, ЧАЛАВЕК!

Хто дапаможа бабулі?

Тэклі Валынец, што жыве ў Збучу на Гайнаўшчыне, год ужо каля 70. Цяжкае жыццё бабулі. На старасці сваіх гадоў яна засталася сама, адненькая як палец. Няма ўжо ў яе ніякай, хаця б далейшай, радні. Даўней, калі яшчэ Тэкля Валынец была маладшай, здаравейшай, дык і жыццё было лепшае. Свайго кавалка зямлі яна не мела ніколі. Але рукі былі працавітыя. А з працавітымі рукамі, як гэта кажуць, сярод людзей не загінеш. Так і працавала жанчына, то ў аднаго, то ў другога гаспадара. Хоць цяжка, але хлеба хапала. З гадамі бабулю пачала пакідаць сіла. Здольныя працавітыя рукі пачалі адмаўляць. Тэкляй Валынец заапекаваўся Прэзідыум ГРН у Чыжах. Ёй, з бюджэту ГРН, прызнана 350 злотых у месяц старчай рэнты. Бабуля на пастаянна пасялілася ў хаце Аляксандра Ваўрашука, сына Мітрафана. Не, не вылежвалася на цёплай ляжанцы, як гэта прыслугоўвае старым. Рабіла ўсё, што трэба было ў гаспадарцы. Мо не так спрытна, як за маладосці, а ўсё ж рабіла. За ежу. Вопратку мела сваю. Зрэшты, якая там вопратка патрэбна старому. Абы цела прыкрыць ад холаду. Грашыма, якія атрымоўвала як дапамогу з грамадскай рады, не шастала без патрэбы. Загорнутыя ў чыстую хусцінку беражліва хавала ў сваім сундучку. Такім чынам бабуля зберагла некалькі тысяч злотых.

— Няхай будуць, — думала яна. — Надыдзе час, прыдзе па мяне «кастуха», дык хоць пахаваюць па-чалавечы. За дарма хто ж мяне будзе хаваць як належыць.

Аднойчы бабуля заглянула да свайго куфэрка і... загаласіла.

— Ах, Божанька, хто ж гэта наслаў на мяне такую бяду. Каму ж гэта спатрэбіліся мае грошы?

Перагтрасла куфэрак да апошняй шматачкі, і ніц. Грошы быццам у ваду канулі.

Знайшоўся чалавек, які пагнаўся на некалькі тысяч злотых, адзіную надзею ў апошняй дарозе загараванай, няшчаснай старавінкі. Вось людзі! Жудасна робіцца чалавеку пры наяўнасці таго, што такія людзі жывуць сярод нас, дыхаюць гэтым жа паветрам, топчуць тую ж самую зямлю. І нічога не грызе іх бессумленнага сумлення. Гэта сапраўды трэба патраціць усю чалавечую годнасць, каб рашыцца на такі крок.

— Пайду з гэтай няўдзячнай хаты, куды вочы нясуць, — пастанавіла бабуля.

— Можаш ісці, — адказаў Аляксандр Ваврашук, — але калі будзеш балбатаць, што гэта я ўкраў твае грошы, дык прыб'ю, — пагразіў ён.

Тэкля Валынец з балючай крыўдай адыйшла жыць да Івана Ваврашука, сына Зэнана.

Бабуля, хоць і засталася крыўда на сэрцы, аднак маўчыць, нікому аб ёй не гаворыць. Баіцца. Жыццё дарагое нават старым. Але людзі аб крыўдзе бабулі гавораць.

— Хто ж гэта, — кажуць, — мог пайсці да хаты Аляксандра Ваврашука, каб украсці бабуліны грошы? Ён жа жыве на калёніі, далёка ад вёскі. Ніхто там чужы не ходзіць.

Ведаюць аб гэтым і ў прэзідыуме ГРН, але ніякіх мер не прымаюць.

— Тэкля Валынец на нікога не злажыла скаргі, дык як жа наша міліцыя можа пачаць следства? — адказалі мне ў прэзідыуме.

Тэтага, што бабуля зусім непісьменная, што яе шантажуюць пагрозамі, гаспадарам ГРН не хапае.

Ім неабходная фармальная папера — скарга, тады ўжо могуць пачаць шукаць злодзея. Але ж аб крыўдзе бабулі ўсе гавораць, чаму ж тады ГРН не звернецца па службовай лініі ў міліцыю, каб адшукала злачынцу і вярнула бабулі ўкрадзеныя грошы.

(вб)

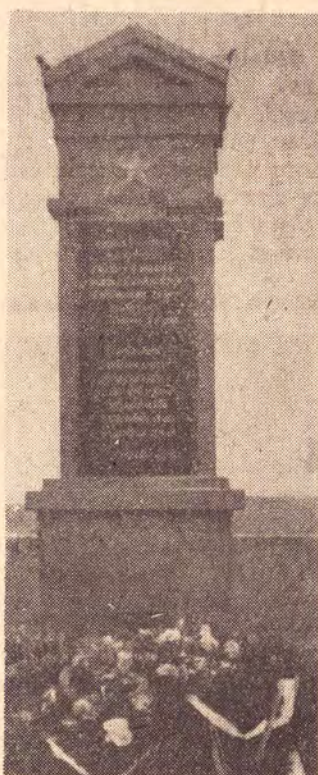

Помнік савецкім салдатам

ЗЯМЛЯ КРЫВІ І ПОТУ

(Працяг са стар. 1)

года войскі першага, другога і трэцяга Беларускіх франтоў Савецкай Арміі рушылі з наступленнем на групу гітлераўскіх армій «Цэнтр». Удар савецкіх браненосных дывізій, пяхоты і авіяцыі быў так магутны, што ніякая сіла не магла яго стрымаць. Браненосныя войскі быццам абцугамі рвалі абарону гітлераўцаў, замыкаючы катлы і смелымі манеўрамі прадзіраліся на далёкія тылы праціўніка. 300 кіламетравы адрэзак фронта перастаў існаваць. Фашысты ўцякалі на захад. Да паловы ліпеня савецкія войскі вызвалілі Вільнюс, Пінск, Баранавічы, Гродна і сотні другіх мясцовасцей. Пасля вызвалення ўсёй Беларусі савецкія войскі грамілі фашыстаў на Беласточчыне. Вызвалілі Беласток, Ломжу, Асовец. У варот Усходняй Прусіі стаяла армія, якая першы раз у гісторыі дайшла да граніц III Райха, наганяючы жах на яго багоў.

Савецкая Армія рабіла падрыхтоўку да атакі на Усходнюю Прусію, займаючы лінію фронта ад Аўгустоўскага канала аж па Нёман. Насупраць іх ляжалі гарады замененыя ў крэпасці: Эбенродэ, Галдап, Сувалкі і Аўгустаў. Асноўнай пазіцыяй гітлераўскай абароны, якую трэба было здабыць перш за ўсё, быў Галдап. Фашысты зрабілі з яго магутную крэпасць. Першы ўдар савецкіх войск пачаўся 16 кастрычніка 1944 года ў напрамку на горад Галдап. Другі магутны клін савецкага наступлення перайшоў паўночным раёнам Сувальшчыны, разбіў бетонна-сталёвыя гітлераўскія ўмацаванні ў Рамінскай пушчы і ўдарыў у крэпасць Галдап. Тут расшалелася пекла. Жалеза-бетонныя бункры, замаскаваныя браненосныя пазіцыі артылерыі і кулямётаў, выкарыстанне азёр і гарыстасці мясцовасці — вось з чым сустрэліся савецкія войскі на подступах да Галдапі. Галдап быў ключом да Усходняй Прусіі і яе сталіцы — Кінігсберга (сучасны Калінінград). Гітлераўцы поўнасцю дацэньвалі значэнне горада і таму іх фанатычнае супраціўленне перавышала ўсё тое, з чым дагэтуль сустрэлася Савецкая Армія. Баі, якія тут адбыліся, сваёй заўзятасцю напаміналі Сталінградскія схваткі. Не гледзячы на так заўзятае супраціўленне адборных дывізій 4 палёвай арміі генерала Госбаха, войскі III Беларускага фронта пад камандаваннем таленавітага палкаводца генерала Чэрняхоўскага занялі Галдап. Сітуацыя на лініі фронта Аўгустаў — Галдап сталася для гітлераўцаў бязвыхаднай і яны рашылі за кожную цану ратаваць яе. Генерал Госбах, якога распякаў сам Гітлер, не шкадаваў ні людзей, ні сродкаў, каб назад адбіць Галдап. Пасля крывавых баёў, 5 лістапада, гітлераўцы ізноў урываюцца ў горад. Аднак савецкія войскі цвёрда стаялі на подступах горада. Да пераможнага ўдару трэба было падрыхтавацца, падцягнуць рэзервы. Трэба было разведаць тэрыторыю фашысцкай абароны. На 1200 кіламетравай лініі фронта прыціхла. Але быў гэта спакой перад бурай. Фашысты спадзяваліся савецкага наступлення з кожным днём. І не толькі яны. На гэтае наступленне чакала невызваленая частка нашай краіны, чакалі палонныя, якія гібелі ў тысячы лагерах галоднай смерці на тэрыторыі Усходняй Прусіі, чакалі людзі з усіх краін Еўропы, якіх прымусілі працаваць на юнкерскіх палях.

Удар на Усходнюю Прусію наступіў 13 студзеня 1945 года. Першым пачаў атаку III-ці Беларускі фронт генерала Чэрняхоўскага на пазіцыях III-цяй танкавай арміі, што займала тэрыторыю на поўнач ад Галдапа. Групіроўка гітлераўскай абароны на гэтай лініі фронта была так вялікая, якой мабыць не сустракалася нідзе ў час апошняй вайны.

9-кіламетравую лінію абараняла 3 гітлераўскія адборныя дывізіі. На адрэзку аднаго кіламетра стаяла па 70 і больш навейшых гармат. Міма такой абароны 21 студзеня Галдап быў вызвалены. Пас усёй гітлераўскай абароны мазурскіх азёр быў парваны і наступленне перанеслася да сэрца Прусіі. Апошнія недабіткі гітлераўскай арміі з Усходняй Прусіі паддаліся 9 мая 1945 года ў дэльце Віслы.

Гняздо юнкерскай агрэсіі перастала існаваць нават як геаграфічны тэрмін. Прастарыя землі Вармії і Мазур вярнуліся радзіме.

Зараз пасля заканчэння II сусветнай вайны перад народам нашай краіны паўстала вялікая задача — засяленне і загаспадараванне вернутых зямель. Задача не лёгкая, зважыўшы, што 80% усёй гаспадаркі павета знішчана ваеннымі дзеяннямі.

На абшарах нядаўніх юнкерскіх маёнткаў пасяліліся рэпатрыянты, вайсковыя і аўтахтоны, якіх прусакам за доўгія гады няволі не ўдалося германізаваць. Арганізаваліся серадняцкія індывідуальныя гаспадарствы і ПГР.

Асабліва вялікую ролю ў гаспадарчым развіцці павета адыгралі ПГР. Агулам яны займаюць 30.337 гектараў зямлі. Гэта звыш 40% плошчы усёй Галдапшчыны. ПГР Галдапшчыны з году ў год павялічваюць сельскагаспадарчую вытворчасць і жывёлагадоўлю. Аб тэмпах росту вытворчасці ПГР сведчыць факт, што толькі на працягу пяці год (1955—60) пагалоўе жывёлы павялічылася тут на 2 разы, свіней — 3 разы, авец 5 разоў. Рост гэты адбываўся раўнамерна з будовай і адбудовай усяго інвентара. Толькі ў 1961 годзе Галдапскія ПГР-ы даставілі дзяржаве каля 4000 тон збожжа, 10 тысяч цэнтнераў мяса (не ўлічваючы свініны) і 6 мільёнаў літраў малака. З кожным годам ПГР Галдапшчыны ўсё больш экспартуюць сваёй вытворчасці за граніцу, даючы краіне цэнныя дэвізы. Пастаяннымі купцамі, напрыклад, Галдапскай бульбы з'яўляецца Марока, Цэйлон, Югаславія, Федэратыўная Рэспубліка Германіі, Францыя і другія краіны. Жыццё на

(Працяг на стар. 7)

Юзэф Такажэвіч

(Працяг са стар. 2)

ў суседніх усходніх рускіх губернях.

Такажэвіч не толькі аддаецца роздумам над перспектывамі ўзброенай барацьбы, але сам вельмі актыўна дзейнічае, выказваючы многа ініцыятывы і прадпрыймальнасці. Ужо ў першыя дні студзеньскага паўстання прылучаецца да арганізацыі атрада, які складаўся з бельскіх мяшчан, узбройвае яго і ідзе ў напрамку Сямяціч, дзе спалучаецца з групаю Ябланоўскага, Замэчка і Рагінскага. Атрад Такажэвіча адзначыўся ў баі пад Сямяцічамі з рускай арміяй енерала Манюкіна, здабываючы навет, калі верыць М. Федароўскаму, гарматы ворага. Далей Такажэвіч сумольна са сваімі людзьмі перакідаецца на Курпе і ўдзельнічае ў барацьбе пад Мушынцам. У канцы сакавіка 1863 года, пасля распушчэння партыі Зыгмунта Падлеўскага, які, знеахвочаны непаразуменнямі і спрэкаю з Замэчкам-Ціхорскім, пайшоў у аколіцы Цеханоўца, атрад Такажэвіча прадзіраецца без бою праз Мазоўша на Падляшша. Тут частку сваіх падначаленых распусціў, а сам з некалькімі людзьмі пасля адпачынку ў Боцьках накіраваўся ў люблінскае. Спалучаецца там з іншымі групамі паўстанцаў, уступае некалькі разоў у бой з ворагам, урэшце не маючы ўжо сіл трымацца, знясілены фізічна з прычыны пакутлівай малярыі ў красавіку 1863 года ў аколіцы Тучап пераходзіць аўстрыйскую граніцу.

Такажэвіч пасля кароткай пабыўкі ва Львове пераязджае ў Кракаў, дзе прабываў да моманту выздараўлення. Зрэшты, дарма часу не траціў. Узяўся, наколькі яму дазволілі сілы, да вывучання работ Бікля, Комта, Прудона, Міля, а таксама хадзіў на лекцыі Юл'яна Дунаеўскага па палітэканоміі. У канцы 1863 года, уцякаючы перад арыштаваннем, праз Вену і Штрасбург едзе ў Парыж. Там у хуткім часе пасля прыезду прымаюць яго на вышэйшы курс Польскай Школы на Монпарнас, якую залажыў князь Адам Чартарыскі зараз пасля Вясны Народаў. Але ўжо ў чэрвені 1864 года, з прычыны пэўных хваляванняў, выкліканых тайным перыядычным студэнцкім выданнем «Монпарнас», рэдактарам якога быў Такажэвіч, вымушаны быў пакінуць гэтую школу. Аднак ад навукі Такажэвіч не адмаўляецца. У ліпені гэтага года атрымоўвае магчымасць паступіць на юрыдычны факультэт Парыжскага універсітэта.

(Працяг са стар. 3)

Праз люк Макс і гестапаўцы спусціліся яшчэ ніжэй і апынуліся на доўгім балконе. Пад ім быў вялікі квадратны правал — крокаў сорак у даўжыню і толькі ж у шырыню. У ім бурліла вада.

Да Макса падыйшоў чалавек у форме генерала СС. Ён узяў Макса за плячо, паказаўшы ўніз.

«Там пад вадою сталёвая сцяна, — сказаў генерал. — Сцяна адгароджвае памяшканне ад вады. Але недзе зрабілася трэшчына або прабоіна... або яшчэ чорт ведае што! Трэба спусціцца ўніз, пад ваду, і ліквідаваць пашкоджанне».

Праз чвэрць гадзіны Макс, адзеўшы скафандр, апусціўся ў ваду. Намацаўшы дно, ён зрабіў некалькі крокаў супраць плыні — і раптам праваліўся яшчэ глыбей. Цяпер сустрэчны паток вады быў куды мацнейшы. Макс прасоўваўся, намагаючы ўсе сілы. Нарэшце, ён апынуўся ля сталёвай сцяны, аб якой гаварыў генерал СС. Ён рушыў уздоўж яе. Ага, вось яна, трэшчына! Ухапіўшыся за яе край і лежачы амаль гарызантальна ў патоку біўшай насустрач вады, Макс вывучаў пашкоджанне. Яно было сур'ёзнае. Разышліся краі двух зваранных у стык сталёвых лістаў. Падумаўшы, Макс зрабіў вывад, што адзінае выйсце — гэта прываарыць да абоіх краёў трэшчыны моцныя скобы і па іх латаць дзірку.

Макс пачаў адступаць ад сцяны і неўзабаве ўпёрся спіной у выступ. Ззаду аказалася вялікая скрыня са светлага метала. На скрыні нешта бялела.

19

Макс прыблізіўся. Гэта была этыкетка і ён прачытаў: «Вінніца, №12». Над гэтай скрыняй аказалася другая, этыкетка якая аб'яўляла: «Львоў, №5». Макс, зрабіўшы дзесятак крокаў, пераканаўся, што скрынь шмат. Яны былі ўложаны ў некалькі ярусаў.

Вось, аказваецца, у чым справа! Макс зразумеў, што знаходзіцца ў адным з тайнікоў, аб якіх дагэтуль ён толькі чуў.

Калі Макс справіўся з работай, яго адвезлі назад у горад, загадаўшы трымаць язык за зубамі. Макс падкрэслівае: раніцай, калі ён вяртаўся, сонца, было наперадзе матавае шкло, якое раздзяляла самаход на дзве часткі, ружавела. Вывад: самаход ішоў з захаду на ўсход. А на захад ад Остбурга — Эльба. Значыць, тайнік на яе беразе. Цяпер дадайце да гэтага лес, а затым пах хваіны... Дык вось, у раёне Остбурга хваіна толькі ў адным месцы.

Вось што расказаў мне Макс Вісбах. Потым ён раптам спытаў:

«Ты камуніст, Георг?»

Я адкрыўся. Я зразумеў, куды ён б'е. І не памыліўся. Вісбах сказаў:

«Пра тайнік павінна даведацца камандванне савецкіх войск. Выхад адзін. Ты, Георг, пяройдзеш да рускіх. Калі б я быў на тваім месцы, зрабіў бы менавіта так».

Мне не было чаго пярэчыць. Макс меў рацыю. І вось я тут.

(Працяг за тыдзень)

20

ДАВЕР

Старшыня Прэзідыума ГРН у Старым Ляўкове, Гайнаўскага павета, грамадзянін Мікалай Скепка не любіць заседжвацца ў прэзідыуме. Ды ці мала ў яго спраў? А ў звычаі старшыні заўсёды раіцца з сялянамі, супольна з імі абмяркоўваць справы. Любяць і паважаюць тут людзі Мікалая Скепку. І што, найважнейшае, вераць у яго словы. Ён часта праводзіць гутаркі з сялянамі, якія маюць гаспадарчыя даўгі перад дзяржавай, тлумачыць ім пастановы нашай партыі і ўрада, цікавіцца жыццём кожнага селяніна. Мо' і таму сяляне грамады Ляўкова першымі выконваюць свае абавязкі. Старшыня старaляўкоўскай ГРН у адносінах да аднавяскоўцаў мае свой уважлівы падыход. Балючай справай у вёсках нашай грамады быў вельмі дрэнны стан дарог. Справа перабудовы дарог была абмеркавана на пасяджэнні прэзідыума. — Няма нам на каго спадзявацца, — гаварыў старшыня М. Скепка. — Трэба ўласнымі сіламі прыступіць да працы.

І вось ініцыятыва прэзідыума была падтрымана сялянамі. Яны ўласнымі сіламі прыступілі перш за ўсё да перабудовы дарог у вёсках. У выніку супольнай працы ўлажылі новыя брукаваныя вуліцы ў Старым і Новым Ляўкове, паабапал праведзены адвадняючыя равы і пасаджаны маладыя дрэўцы. Цяпер на ўсход, захад і поўнач ад Ляўкова дарогі выжвіраваныя, на рэчцы Баброўцы пабудавана новы жэльбетонны мост. Праведзена электрыфікацыю. У лістападзе м. г. заззялі па дамах лямпачкі і загаварылі радыёпрыёмнікі. Вёска папрыгажэла, памаладзела. На многа змяніўся яе вонкавы выгляд. Сяляне пачалі набываць электрычныя рухавікі і другія машыны. Дамы і клуні пакрылі грамаадводнымі дратамі і летам перастаў наводзіць страх на сялян пярун.

Сяляне тут усё больш цікавяцца жывёлагадоўляй. А што найважнейшае, пераканаліся, якую ролю адыгрывае ў развіцці сельскагаспадарчай вытворчасці адпаведнае загаспадараванне сенажацяў, якіх, дарэчы, ёсць тут яшчэ не малы абшар. Грамадская рада ўсебакова падтрымлівае выбраны сялянамі напрамак сельскагаспадарчай вытворчасці. У нас паўстала суполка воднай меліярацыі сенажацяў, якая пачне рэгуляцыю ракі Баброўка, воды якой восенню заліваюць лугі і прымушаюць зімаваць на лузе атаву пад лёдам. Сёлета ў зімовы перыяд па ініцыятыве ГРН у Ляўкове створаны курс сельскагаспадарчай падрыхтоўкі. Тры разы ў тыдзень сабіраюцца ў школе вечарам людзі, якія жадаюць павялічыць узровень сельскагаспадарчых ведаў. Апрача гэтага дзякуючы ГРН і кіраўніцтву школы ў Старым Ляўкове ў лістападзе пачаліся заняткі аднавяскоўцаў, якія набываюць веды ў праграме сямікласнай школы. Жадаючых атрымаць пасведчанне сямікласнага навучання каля 20 асоб.

І так, у штодзённай працы з людзьмі, пастаянна клапоцячыся аб іх лёсе, рада здабыла давер і пашану сялян. А гэта важна.

ЯНКА ЦЯЛУШЭЦКІ

(Працяг са стар. 1)

ЛЮДЗІ І МАШЫНЫ

вастрыць сярпы. На другі дзень роўна з усходам сонца выбраўся дзед на сваю палоску. Глядзіць, вочы праціраe і нівы сваёй не бачыць. Толькі снапочкі акуратна роўнымі радкамі ляжаць на зямлі цесна шнурком павязаны.

— Чортава работа, не інакш! Душу хочуць падкупіць. Я ж нікога не прасіў! — жаласна заводзіў дзед Міхась, спраўджаючы снапок за снапком. Снапочкі, хаця маленькія, але акуратныя, калоссе поўнае, іржэўнік чысты. Паставіў дзед снапы, старым звычаем у дзесяткі, паглядзеў яшчэ раз і твар яго праясніўся задавальненнем. Потым кожнаму расказваў у Орлі, як яму «чэрці» з «кулка» жыта выкасілі, а на канец заўсёды сцвярджаў.

— Няма што, хлопцы, добрая работа!

А трактарыст Бінькоўскі і бухгалтар Аляксандр Пятроўскі лопалі са смеху, успамінаючы сюрпрыз, які зрабілі дзеду Міхасю. Закончылі яны касіць адну дзялянку, але на другую пераехаць не маглі. На дарозе стаяла палоска Міхася Шыманскага. Пусцілі тады снапавязалку, і за няпоўную гадзіну дзедава жыта ляжала ўжо ў снапочках.

Гэты выпадак з'яўляецца дасканалай ілюстрацыяй перамен у псіхіцы сялян, якія зараз здзяйсняюцца не толькі ў Орлі. Пара коней перастае ўжо быць прызнакам багацця. У Орлі наўрад ці знойдзецца зараз гаспадар, які яшчэ трымаў бы пару коней. Калісь конь стварaў магчымасць дадатковага заробатку. Цяпер заступіў яго ў тым трактар.

Рыгор Пятроўскі з Орлі з'яўляецца душой сельгасгуртка. У мінулым годзе быў ён адзначаны Сярэбраным крыжам заслугі.
Фота: Я. Мазурэк

Таму ў час сезону лавачка перад домам Рыгора Пятроўскага запаўняецца хлебаробамі. Прыходзяць арлянцы і жыхары другіх вёсак — нават тых, распаложаных за дзесяць кіламетраў. Прыносяць заказы на працу.

Потым праўленне гуртка дакладна разглядае ўсе заказы, каб зрабіць план працы, каб найменш ездзіць трактарамі «на пуста». Такім чынам сталёвыя коні знаходзяць поўнае выкарыстанне — зрэшты не толькі ў сезоне гарачых палявых прац.

Сельгасгурток з Орлі мае падпісаную ўмову з Бельскім Надлясніцтвам на вывазку лесу і на ворыва няўгоддзяў пад пасадку маладняка. Апрача гэтага арлянскія гуртkoўцы правялі поўнае загаспадараванне ўрочышча плошчаю ў 25 гектараў, якое ад не памятных часоў аблагавала. Зараз там сеюць кантрактаваны лён.

Шмат клопату маюць сяляне пры пакупцы штучных угнаенняў. Трэба ехаць у магазін, стаяць у чарзе, траціць час. Праўленне сельгасгуртка ў Орлі вырашыла і ў тым аблегчыць клопаты сялян. Яно непасрэдна з фабрыкі заказала чатыры вагоны рознага роду штучных угнаенняў і ў адпаведным часе гэты эліксір ураджаю даставіць уласным транспартам арлянскім гаспадарам.

Паводле плана, Орлі прыпадае ў бягучым годзе 25 га зямлі абсеяць рэпрадукцыйным насеннем. Гурток заняўся таксама і гэтай справай.

Працы тады ўдосталь. Хопіць яшчэ для двух наступных трактараў, якія ў бліжэйшы час ўжо будуць у Орлі.

БЫ САБАКА З КЛТОМ

Трактары прывязуць, прыбудзе новае абсталяванне, але дзе гэта ўсё перахоўваць? Гэтае пытанне адбірае сон членам праўлення арлянскага гуртка. Невялічкі будыначак, які зараз знаходзіцца ў іх распараджэнні, каб нават быў і з гумы, дык усё роўна не памесціў бы ў сваіх сценах усіх машын і прылад.

Гледзячы на трактарныя прычэпы, якія, бы чалавек, прытуліліся да плоту перад марозам і сумна збіраюць снег у свае кузавы, гледзячы на другія машыны, упрыгожаныя снежным пухам — зразумелай стаецца клапатлівасць праўлення. Тут нішчэе супольнае дабро!

У Орлі знаходзяцца паслягомаўскія будынкі — якраз прыстасаваныя для перахоўвання машынатрактарнага парку. Фармальна гаспадаром гэтых будынкаў з'яўляецца зараз арлянская ГРН, але толькі фармальна.

Пасля развязкі ГОМ-у яго будынкі пераняў у карыстанне філіал Бельскай Насеннай Цэнтралі. Будынкі поўнасцю не выкарыстаны, большую частку года зусім пустуюць. Сельгасгурток хоча пераняць іх у сваё валоданне, а ў замен прапануе аддаць Цэнтралі гараж, які зараз займае. Гаспадар — арлянская ГРН — ахвотна прыстае на такое вырашэнне справы. Аднак улады Цэнтралі упарта адмаўляюць сваёй згоды.

— Дайце нам, — сцвярджаюць непахісна, — такі будынак, які нам падабаецца, тады ўступім. Інакш няма што гаварыць.

Адступілі толькі невялікую частку.

Дык засталося так, што частка гуртkoўскіх машын зараз знаходзіцца ў гэтым будынку, але ключы ад яго трымае загадчык магазіна Цэнтралі.

Пара, бы гэтай справай заняліся Ваяводскае Праўленне Саюза сельгасгуртkoў і Ваяводская рада ды супольна развязалі існуючы зараз парадокс.

СОЛЬ У ВАЧАХ

Клопаты арлянскіх гуртkoўцаў на гэтым не канчаюцца. Вось для прыкладу — трактарысты. Быў адзін такі ў Орлі, што любіў сабе скрунуць на лева. Працаваў гадзіну, упісваў паўтары. Гаспадар не згледзіў, падпісаў, а потым ішоў з прэтэнзіямі, падазраваў у ашуканстве, бо вымушаны быў плаціць за паўтары гадзіны. 30 зл заставалася ў кішэні трактарыста. Гэта дзейнічала пакушальна на другіх. Трактарысты не дбалі пра працу. У кожную хвіліну мог ён знайсці сабе прытулак у другім месцы. Іх яшчэ ўсё мала.

Трэба было тады неяк «замацаваць» трактарыстаў пры гуртку. У Орлі зрабілі гэта так, што завастрылі кантроль, але адначасова павысілі плату трактарыстам з 10 зл. за гадзіну да 15 зл. Зразумела, каб да кожнай гадзіны далажыць па пяць злотых — трэба мець грошы. З неба яны не спадуць. Гуртkoўцы вымушаны былі падняць цану на свае ўслугі. Гэта выклікала нездавальненне сярод сялян. На жаль, пакуль што другога выхаду няма.

Некаторыя жыхары Орлі варожа настаўленыя да сельгасгуртка, ухапіліся за гэта, бы аса сабачага хваста і раздзьмулі на ўсё наваколле, што праўленне гуртка выкарыстоўвае хлебаробаў для сваёй нажывы.

Не абмежаваліся зрэшты толькі да слоўных зласлівасцей. Год таму нехта ноччу закраўся на панадворак Пятроўскага, дзе стаяў трактар, і наліў вады ў бак з алівай. Планаваў вельмі трапна. Платы трэскалі ад студзеньскага марозу. Вада, замярзаючы ў баку, разарве яго на кавалкі і трактар выйдзе са спраўнасці.

План, на шчасце, не ўдаўся толькі таму, што бак выпаўнены быў алівай і няшмнога змясцілася там вады.

Другім разам хтосьці адрэзаў провад, якім рухавік абмалотачнага агрэгата падключаецца пад электрычную лінію.

Відавочна ў Орлі знаходзяцца людзі, для якіх існаванне сельгасгуртка і яго паспяховы росквіт стае соллю ў вачах. Яны не хацелі б бачыць ніякіх перамен. Стаўляць тады свае шпількі на шляху кшталтавання жыцця. Часам балюча адчуваюць гуртkoўцы ўколы гэтых шпіляк, але безупынна ідуць наперад, далей кшталтуюць быт арлянцаў па сваёй мадэлі. Сям'я іх павялічылася зараз да 46 чалавек.

ВІКТАР РУДЧЫК

З пісем землякоў

ПЯРЭСТАЯ ВЫКРУЦІЛА НАГУ

Дарагая сястра! Піша да цябе Насця, твой швагер, а мой муж, Сяргей і дачка Вера таксама. Пытаеш пра нашага Толіка і яго хваробу? Дохтар прызнаў, што ён вельмі прастыў і таму схапіла гарачка, бо расхрэстаным бегаў па вуліцы. Аптэкар выдаў лякарства на пот, каб тры разы ў дзень прымаў. Тыдзень праляжаў пад коўдраю ля напаленай печы, аж апетыт прыйшоў і есці пачаў за дваіх. Не пераймайся моцна, ужо паздаравеў непаслушнік і ў школу ходзіць.

...Вядома, як на гаспадарцы жывецца. Беданька якаясьці заўсёды здарыцца мусіць. На тым тыдні карова выкруціла нагу ды ўсё праз сяргееву нядбайнасць. Казала не раз, каб перагародку паладзіў, што зусім падгніла знізу. — Добра, добра, — гаварыў, — не бурчы, зраблю.

І маеш табе, сталася няшчасце, а так многа малака давала нам. З мужчынамі ніяк да толку не дойдзеш; крычыць, чаму я сама не з кінула струхлелых дошак — чакала, пакуль мужык гэта зробіць! Пад вечар Пярэстая страшна мыкала і пухла. Дарэзалі, нябогу. На ветэрынара не спадзяваліся, пэўна, не паспеў бы даехаць з-за дарожнай тапеліцы. Скуру на вышках развесілі прасушыць, з мясам няма куды падзецца, адны ўсенькага не з'ямо, а пры Калядах грошы спатрэбяцца. Падатковую рату плаціць зноў прынёс солтыс наказ. Наважыліся да далёкай радні ў мястэчку падацца ды цішком піхнуць з палавінку шаўцам, краўцам, служачым, вучоным, якія з заробкаў і платы ўтрымоўваюцца. Але, выходзіць, не толькі мы гандляваць прыдумалі, свежаніны рознай з другіх вёсак падкінулі сюды, бо ж кожны стараецца пазбыцца лішняга статку на зіму. Сваяк вагу пазычыў Сяргею, у кладоўцы месца выпратаў, знаёмых знатных спрашаў, хваліў валавіну маладую. За помач зычлівую пяць кілаграмаў дармовых запакавалі чалавеку добраму. Што праўда, каровін зад раскупілі, затое грудзіна цэлая засталася. Тады кажа ён: — Пераначуеш, Сярожка, мо' заўтра лепей пашанцуе...

Раніцаю паказалася пару бабаў, таргаваліся, цэны збівалі, бралі лапатку бы з ласкі. У абед кончылася сяргеева цярплівасць час марнаваць, калі збожжа ў гумне не вымалачана. Уступіў, дурны, просьбе сваяковай і пакінуў яму дзесяць кілаграмаў сярэдзіны, за якую пазней разлічыцца дамовіліся, пагрузіў рэшту на гумавік, сенам прыкрыўшы. На гасцінец выбраўся каля чортавай ямы. Ды, як на той момант камендант пастарунковы, быццам назнарок падпільноўваў, з-за лазнякоў высунуўся, пальцамі скабы - рэбры намацаў прыхаваныя і аб дазвол на продаж спытаў.

Здавалася нам, што справа на міліцыянтавым пратаколе заціхне, ажно з нядзелі ўручае пісьманосец пісульку да карнай калегіі ставіцца. Разам ездзілі. Тлумачылі, колькі маглі. Прытупнулі грозна суддзі бязвусыя, чаму парадку ўстаноўленага не трымаемся. На канец штрафу начыталі роўна на тысячу злотых.

Пры выпадку такім даўжніка шчырага зараз жа наведалі, а той, пра фамілію спольную забыўшыся, ад парога выбзікнуў, бы жулік апантаны.

— За дзесятак кілаграмаў патрабуеце плаціць вам? За багацтвам ганяецеся, скнэры вясковыя!... А хвігу бачылі!?... Пайду, заяўлю, куды трэба, дык тысячаў яшчэ дасыплюць, адхочацца залатоўкамі панчохі напіхаць!...

Да слова дайсці не дае, плашч адзяваць збіраецца. Сэрца заныла ад адпомсты ягонай. Нямаш спакою на душы, работа не спорыцца. Ногі падкошваюцца, як угледжу паштальёна ў вёсцы.

Павяліся людзі злыя на свеце.

Адоль КАСТРЫЦА

ТЫСЯЧЫ ЛЮДЗЕЙ УМІРАЕ АД ГОЛАДУ

Цяжка сабе ўявіць, што яшчэ цяпер на свеце многа людзей умірае ад голаду. Штодзённа ўмірае іх ад голаду або хвароб ад сямі да дзесяці тысяч. Паводле даных Арганізацыі Аб'яднаных Нацый 66% насельніцтва зямнога шара хранічна не даядае. Прыкладна 28% людзей на свеце спажывае штодзённа менш як 1800 калорый. А гэта ўжо пачатак працэсу ўмірання ад голаду, таму што для здаровага чалавека неабходна ў сярэднім спажываць штодзённа 3000 калорый. Самая найменшая біялагічная норма, ніжэй якої арганізм чалавека пачынае абумірaць, гэта ад 1500 да 1800 калорый. (залежна ад клімату, узросту, роду і г.д.) Паводле штодзённага каларычнага спажывання краіны свету можна падзяліць на тры галоўныя групы.

Першая група. Краіны харчавога дастатку: сярэдняя кансумпцыя 3000 калорый і вышэй.

Другая група. Краіны хранічнага недаядання. Сярэдняя кансумпцыя ад 2300 да 2700 калорый ў дзень.

Трэцяя група. Краіны ўсеагульнага голаду. Сярэдняя кансумпцыя ніжэй як 200 калорый.

Геаграфічнае палажэнне ўспамянутых груп з'яўляецца вельмі характэрным. Голад пануе ў каланіяльных краінах і ў тых, якія нядаўна вызваліліся ад каланізатараў. Уся Азія, Афрыка, Лацінская Амерыка і Акіянія — гэта з невялікімі выключэннямі краіны трэцяй групы. І толькі шэсць краін (Цэйлон, Ізраіль, Японія, Малаі, Уругвай і Паўднёва Афрыканскі Саюз) належыць да другой групы. Еўрапейскія і Паўночна Амерыканскія краіны належаць да першай групы.

Калі ўжо Еўропу і Паўночную Амерыку назваць умоўна «зонай дастатку», тады ўсе апошнія краіны апрача Аўстраліі назваць можна «зонай голаду».

Хуткі натуральны прырост насельніцтва значна пагаршае ежавую сітуацыю ў «зоне голаду». Але хуткае размнажэнне не з'яўляецца галоўнай прычынай. Прапрычын трэба шукаць перш за ўсё ў спадчыне па каланізатарах. Напрыклад, у Паўночнай Індыі адсутнічае перапрацовачная прамысловасць. Там яшчэ прымітыўныя метады апрацоўкі зямлі і незвычайна нізкі ўзровень. Усё гэта прычыняецца да голаду і галечы насельніцтва. Дастаткова сказаць, што сярэдні ўраджай галоўных збожжавых культур у арабскіх краінах складае 23% сярэдняга ўраджаю з гектара ў Еўропе. Надоі малака ад каровы ў Пакістане 680 літраў у год, а ў Галандыі 4150 літраў. Выкарыстанне мінеральных угнаенняў у Індыі — 1,7 кг. на гектар, у Бельгіі — 344 кг.

Індыйскія эканамісты падлічылі, што, каб ураджай асноўных збожжавых культур павялічыўся толькі на няцэлыя 5 цэнтнераў з гектара, Індыя магла б цалкавіта ліквідаваць не толькі голад, але і імпарт харчовых прадуктаў. Каб усе зямельныя ўгоддзі на зямным шары давалі ў сярэднім толькі збожжа, колькі даюць палі Даніі і Галандыі, харчовых прадуктаў хапіла б для 19 мільярдаў чалавек. Не недахоп зямлі з'яўляецца прычынай голаду, але няўмелая яе апрацоўка. Не перанаселенне, але страшэнныя дыспрапорцыі ў развіцці вытворчасці, зродженыя ўнаглядны спосаб праз каланіяльную сістэму. Апрача таго ў некаторых краінах не спрыяюць развіццю сельскай гаспадаркі ўстарэлыя законы (некаторыя законі ў Інданезіі паходзяць з XV стагоддзя, а ў Індыі — з VII стагоддзя).

РАТУНАК З ВЕРТАЛЁТА

Ля берагоў Вялікабрытаніі разбілася ў часе шторма малое рыбалавецкае судна. Толькі частка экіпажа выратавалася. А ратунак — хіба ўпершыню ў гісторыі гэтага роду марскіх катастроф — прынёс верталёт. Маракоў падымалі з судна пры дапамозе каната.

Антычнае ашуканства

Здымак выстаўлен у лонданскім Салоне фатаграфікі. Капітальны прыклад антычнай дэфармацыі. Здымак зроблены, зразумела, у купальным басейне, прымяняючы рознае святло і выкарыстоўваючы розныя кафіцыенты заламлівання святла ў вадзе і паветры.

Сельская гаспадарка без таямніц

Фосфарныя ўгнаенні

Хутка ідзе час. Не агледзіцца чалавек, як ужо і вясеннее сонца свеціць. Час сеяць. І тады менш дбайны гаспадар пачынае бегаць, шукаць, злавацца і наракаць. І не заўсёды з добрым вынікам. Бо гэты селянін не хацеў купіць патрэбныя ўгнаенні раней, па ніжэйшых цэнах, без чаргі і клопатаў.

Запасы штучных угнаенняў яшчэ даволі значныя. На складах ёсць 5.400 тон азотных, 8.000 тон фосфарных, 7.700 тон калійных і больш 5.000 тон вапенных. Кожны можа купляць колькі і калі хоча. Нягледзячы на гэта, многія, вельмі многія чагосьці чакаюць. У Сакольскім павеце ляжыць некалькі сотцен тон фосфарных угнаенняў, а ў Бельскім — 600 тон.

Але далей нельга адкладаць. Даведайцеся больш аб угнаеннях і як мага хутчэй бярыце іх. Ёсць на выбар: суперфасфат, супертамасшлак (супертамасына), тамасшлак (тамасына), фасфарытная мука (т.зв. аннофас) і двуфасфат (працапітат).

Карысць даюць яны розную. Найбольш папулярны у нас пылісты або грануляваны суперфасфат. Ён мае ў сабе 18% фосфару. Аднак расліны выкарыстоўваюць 1/3 гэтага, бо гэты фосфар лёгка пераходзіць у цяжка растваральныя злучэнні. Каб не дапусціць да гэтага, суперфасфат падаецца гранулявацыі, г. зн. робяшча маленькія зярняткі, якія выкарыстоўваюцца даўжэйшы час. Іменна таму 50 кг гранулявaнага суперфасфату замяняе нават 150 кг гэтага ўгнаення ў пылістым стане. Асабліва тае карысць вышэй гранулявaнага суперфасфата сеялкамі разам з зернем.

На кіслыя і больш вязкія глебы лепш прымяняць супертамасшлак. Ён мае ў сабе каля 30% фосфару і да 40% вапны. У продажу ёсць нават магніевы супертамасшлак, які мае ў сабе 13% фосфару і 9% магнія.

На кіслыя глебы вельмі прыдатны тамасшлак, а на кіслыя і мокрыя глебы — фасфарытная мука (аннофас). Добра яна таксама і на лугі і пашы. Найбольш універсальным угнаеннем з'яўляецца двуфасфат. Яго можна выкарыстаць на ўсе глебы. Мае ён у сабе да 1/3 чыстага фосфару. Але на Беласточчыне ён мала вядомы.

Якія ўгнаенні варта купляць. Паколькі ў Беластоцкім ваяводстве вельмі мала ёсць шчолачных і нармальных глеб, выкарыстоўванне суперфасфата ў шырокім маштабе трэба прызнаць няправільным. Больш трэба купляць супертамасшлаку, тамасшлаку і двуфасфату. На сталыя зялёныя ўгоддзі трэба прымяняць больш фасфарытнай і касцяной мукі. Гэта танныя ўгнаенні, простыя ў выкарыстанні, дзейнічаюць павольна, але вельмі добра.

Чаму трэба павялічыць закуп фосфару? Бо ў нашых глебах яго не хапае. І павелічэнне яго ў глебе — гэта неабходныя ўмовы павышэння ўраджаяў, асабліва зерневых. Фосфар павялічвае марозазастойкасць раслін і адпорнасць на выляганне, садзейнічае хутчэйшаму дасправанню і лепшаму ўтварэнню зерня. Больш шырокае прымяненне фосфарнага ўгнаення, утрыманне неабходнай прапорцыі састаўных частак з'яўляецца адной з важных умоў павелічэння прадукцыі зерня, а гэта адна з галоўных задач беластоцкай сельскай гаспадаркі. Бо нездарма ж планы на бягучы год прадугледжваюць ураджай чатырох асноўных збожжавых культур у межах 15 ц з 1 га.

За тыдзень чытайце аб калійных (патасовых) угнаеннях.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

РЫБА ХАВАЕЦЦА Ў ГЛІНУ

Вядома, што рыба жыве ў вадзе. Нікому не прыходзіць у галаву думка сказаць — «адчуваю сябе бы рыба ў гліне». Аднак некаторыя рыбы пераносяць сушу ў гліне.

У цэнтральнай і паўднёвай Расіі многія малыя азёры летам там высыхаюць да дна, відаць толькі груды палопаўшага ілу. Аднак увесну ў гэтых азёрах неспадзяванна паяўляюцца дарослыя ліны і карасі. Гэта зацікавіла вучоных. Пачалі раскопваць іл і на глыбіні двух - трох метраў натрапіліся на рыб цярпліва чакаючых канца засухі. Так ратуюцца ад непазбежнай смерці толькі ліны і карасі, іншыя рыбы гінуць.

(а-(ся)

ДЗІЦЯ ВАЙНЫ

«Дзіця вайны» — новы фільм савецкага рэжысёра А. Таркоўскага («Залаты леў» у Венецыі) у канцы студзеня ўваходзіць на нашыя экраны. На здымку: кадр з фільма.

РАСКАПАНЫ ЦЭЛЫ ГОРАД

Непадалёку ад Балоніі (Італія) экспедыцыя французскіх археолагаў раскапала цэлы горад, у якім калісьці, каля 28—30 стагоддзяў назад, жылі этрускі — народ высокай культуры, які пазней уступіў месца лацінам, папярэднікам сучасных італьянцаў. Гэтае адкрыццё, само па сабе вельмі цікавае, не прыцягнула б вялікай увагі вучоных, калі б не адна «выпадковая» на першы погляд абставіна. Справа ў тым, што ўсяго ў некалькі кіламетрах ад толькі што адкрытага горада знаходзяцца знойдзеныя ўжо многа гадоў таму назад астаткі пасяленняў яшчэ больш старажытных плямён. Культура гэтых плямён па месцу, дзе былі знойдзены іх пасяленні, названа культурай Віланавы. Навука разгадала сакрэт іх паходжання, даказаўшы, што яны перасяліліся ў Італію з берагоў... Дуная. Аднак аб далейшым лёсе плямён Віланавы не было нічога вядома. Куды дзеліся потым гэтыя плямёны, якія ўпершыню навучыліся ўжываць побач з бронзай і жалеза? Ні адзін вучоны не адважыўся з усёй пэўнасцю адказаць на гэтае пытанне.

І вось цяпер адкрыццё французскіх археолагаў, здаецца, змажа праліць святло на загадку, пакінутую нам гісторыяй. У горадзе, які толькі што раскапаны паблізу Балоніі, знойдзена вялікая колькасць прадметаў, характэрных для культуры Віланавы, і ў той жа час у наяўнасці ўсе прыкметы таго, што тут жылі іменна этрускі, а не хто-небудзь іншы.

Ці значыць гэта, што знойдзен пункт межавання дзвюх цывілізацый? Гаварыць пра гэта яшчэ рана, паколькі раскопкі яшчэ не закончыліся, а сістэматычная апрацоўка знойдзеных знаходак яшчэ ўперадзе. Аднак ужо цяпер зразумела, што ў гісторыі народаў Міжземнамор'я будзе расшыфравана новая цікавая старонка.

ТЭЛЕАЛЬТЭРНАТЫВА

Арганізатары Алімпійскіх гульняў у Токіо вырашылі шырока паказаць гэтыя вельмі цікавыя спаборніцтвы тэлегледачам Еўропы. У бліжэйшы час будуць абмяркоўвацца магчымыя шляхі тэлевізійных перадач. Як паведамляе замежны друк, патрэбна вырашыць, ці трансліраваць перадачы з Токіо з дапамогай штучных спадарожнікаў Зямлі або выкарыстаць «тэлевізійны мост» Токіо — Заходняя Еўропа. Большасць зацікаўленых арганізацый схіляецца да другога варыянту гэтай альтэрнатывы. Мяркуецца, што тэлевізійныя перадачы алімпійскіх спаборніцтваў зоймуць у агульнай складанасці 90 гадзін.

Паднебныя тэлефоны

На адной амерыканскай самалётнай лініі ўведзена ў самалётах спецыяльныя радыётэлефоны. На вышыні 13 тысяч метраў з хуткасцю лёта самалёта — 1000 кіламетраў у гадзіну, пасажыр можа ў кожную хвіліну спалучыцца і гаварыць з любым нумарам тэлефона на зямлі.

вл.

Трыбуна чытачоў

Праўда ў вочы коле

Таварыш Рэдактар! Месяцаў тры таму здорава «абмалявалі» Вы ў «Ніве» аднаго агранома, які прапіў збожжа. Моцны артыкул, ей Богу моцны. Нарабіў ён шуму ў Войшках.

Большасць гаспадароў воплескамі ўзнагароджвае гэтага карэспандэнта, які так трапна заліў гарачага сала за скуру рыбалаўскаму аграному. Малайчына, гавораць, што адважыўся праўдай сыпануць яму ў вочы.

Знайшліся аднак і такія, што сцяною сталі за аграномам. У суд збіраюцца кіраваць справу. Тады скажыце, таварыш Рэдактар, гэтаму вашаму карэспандэнту — Бондару — хай трымаецца і абарону рыхтуе.

Сам аграном аж пеніцца са злосці. Пераканаўся я ў тым, пагаварыўшы з ім нядаўна, як кажуць, па душам.

Было гэта так: пасля сялянскага сходу сустрэліся мы ў канцылярыі рыбалаўскай школы.

— Глядзець не магу на «Ніву»! — усклікнуў аграном, калі ўспомніў я артыкул, у якім з'яўляўся ён галоўным героем. — Як толькі пападзе яна мне ў рукі — на кускі парву, а на ўсялякіх сходах усіх сялян буду адмаўляць ад падпіскі.

— Ну, запякло аграному — падумаў я. — Праўда ў вочы закалола, не інакш.

Неяк шкада стала агранома. Хацеў ужо суцяшаць яго, але ў той момант паявіўся ў канцылярыі кіраўнік тутэйшай школы разам з сакратаром мясцовай партарганізацыі. Яны рыхтавалі справаздачна - выбарчы сход сваёй пярвічнай партыйнай арганізацыі. Тады і гутарка наша пераставілася на асноўныя справы не толькі адной вёскі Рыбалы.

Справы вёскі, самі ведаеце, таварыш Рэдактар, неразлучна звязаны з сельскагаспадарчай вытворчасцю, а гэта ж непасрэдная галіна дзейнасці агранома. Таму і тым разам аграном неяк стаўся галоўным героем нашай гутаркі. Наракаў ён на нясведамасць людзей, на неспрыяльнае надвор'е, на палоскі, на нізкі сёлеташні ўраджай...

— А для прыкладу, колькі даў у вас, у Рыбалах, адзін гектар збожжавых? — запытаў я агранома.

— Паводле маіх падлікаў не больш сямі-васьмі цэнтнераў.

— Так мала?! — не мог я стрымаць здзіўлення.

— Бачыце, год...

— Хлусіш, аграном! — спыняе яго апраўданні кіраўнік школы. — Ты хіба мераў ураджай на сваёй гаспадарцы, што? Тады так, я згодны. У цябе нават гэтага не магло быць, бо ў вёсцы гавораць, што на тваім полі было наймарнейшае збожжа. Мой бацька, напрыклад, атрымаў на сваёй гаспадарцы не менш дванаццаці цэнтнераў.

— Пра збожжавыя культуры я не дбаю і не настаўляю на іх сваю гаспадарку, — апраўдваўся аграном.

— І таму, мабыць, палавіна тваёй ворнай зямлі ляжыць аблогам? — заўважыў сакратар.

— Магу яе хоць зараз вам аддаць, — адпаліў аграном. — Яна мне не патрэбна, не аплоціцца апрацоўваць. Даволі з мяне гэтых два з палавінай гектара! Я трымаю свінні і каровы, вырошчваю гародніну.

— Адкуль тады бярэце збожжа на корм? Хапае вам? — пытаю.

— Адкуль? — здзіўляецца аграном. — Купляю. Штогод каля дзесяці цэнтнераў. Сена таксама.

— Затое гною з кожным годам штораз больш накапляецца ў яго хлявах, — паясняе сакратар.

— А дзе яго дзяваць? У печцы паліць ці як? — адгрызаецца аграном.

Бачыце, таварыш Рэдактар, вось як «прыкладна» гаспадарыць рыбалаўскі аграном. Штомесяц атрымоўвае ад дзяржавы дзвюхтысячную зарплату. Можа тады купіць і збожжа і сена, ёсць таксама чым заплаціць налогі. Навошта гнуць плечы над маткай зямлёю, навошта launched ператамляцца? Хлеб, лёгкі хлеб, бы манная каша, сам у рот ляціць. А што аграном не толькі на словах павінен вучыць селяніна прыкладна гаспадарыць — гэта глупства, гэта яго не датычыць. Дурны толькі прабіраецца праз цаліну замест ісці простай дарогай. Ён, аграном, не такі, каб выбіраць сабе найтруднейшы шлях. Словы словамі, а выгода выгодаю.

Выходзіць тады на тое, таварыш Рэдактар, што рыбалаўскі аграном мае на сумленні не толькі дзяржаўнае збожжа, але таксама расхаўтурыў сваю гаспадарку.

З павbooжаннем
МАКСІМ НУРЭЦКІ

ЗЯМЛЯ КРЫВІ І ПОТУ

(Працяг са стар. 4)

Галдапшчыне набірае ўсё большага росквіту. Пасля 18 год злучэння з краінай Вармія і Мазуры сталіся яе неадрыўным рэгіёнам. Штогод Галдапшчына ўрачыста адзначае гадавіну вызвалення Галдапа. Гэтыя ўрачыстасці сталіся сімвалам вечнай дружбы народаў Польшчы і Савецкага Саюза. А дружба гэтая ўмацавалася пралітай крывёю 13 тысяч савецкіх салдат і афіцэраў, якія аддалі свае жыццё за вызваленне Галдапа. Як залог вечнай памяці аб воінах — вызваліцелях грамадскасць Галдапскага павета ў цэнтры горада паставіла помнік. Клапатліва таксама апякуюцца жыхары Галдапа могільнікам у Вронках, дзе спачывае 13 тысяч герояў. Памяць аб іх ніколі не загіне ў нашым грамадстве.

БАЗЫЛЬ ГУЛЬКО
І-шы сакратар КП ПАРП у Галдапе.

ПРАЦАВІТЫ ГАСПАДАР

— Хто ў вашай грамадзе найбольш працавіты з гаспадароў? — звярнуўся я з такім пытаннем да працаўнікоў Прэзідыума ГРН у Гурцы на Сакольшчыне.

— Мікола Стальмашук з калёніі Нетупа, — адказалі яны. — Ён такі працавіты, што ніколі не пасядзіць. Ніколі не мае часу, хаця ўстае вельмі рана.

Мікола Стальмашук з'яўляецца таксама найлепшым і самым заможным гаспадаром у грамадзе Гурка. У яго вельмі прыгожыя каровы, што ва ўсёй аколіцы няма такіх. Кожны месяц за малако Мікола Стальмашук менш не атрымоўвае, як 2000 злотых. Як гаворыць пагаворка «малако ў каровы на языку». І гэты гаспадар заўсёды добра корміць сваю жывёлу. Як правіла, кожны год у яго вялікай сіласнай яме шмат смачнага корму для кароў. Мікола Стальмашук таксама добры свінагадоўца. Абавязковыя пастаўкі мяса і збожжа ён заўсёды выконвае датэрмінова. Падаткі аплачвае рэгулярна. У яго ніколі няма ніякіх залегласцей перад дзяржавай.

М. Х.

Такіх трэба паважаць

Пашырэнне друкаванага слова шмат залежыць ад пошты. Гэта добра разумее пошта ў Пасынках, Бельскага павета. Як загадчык пошты Сцяпан Кучынскі, так і пісьманосцы Генька і Уладзімір Весялоўскія выдатна прычыніліся да таго, што ўсё больш сялян бярэ ў рукі газету. Самай папулярнай газетай у нас з'яўляецца «Ніва», якая ў параўнанні з іншымі газетамі мае найбольш падпісчыкаў. У кастрычніку мінулага года было 240. Трэба падкрэсліць, што гэтыя падпісчыкі падпісаліся на цэлы квартал.

Таксама і ў дастаўцы лістаў працаўнікі нашай пошты адзначаюцца добрасумленнасцю і ахвярнасцю. Нічога тады дзіўнага, што нашыя паштоўцы здабылі давер насельніцтва і карыстаюцца агульным паважаннем.

Ул. Весялоўскі
Пасынкі

Маё шчасце на зямлі

(Працяг са стар. 3)

юць і жывуць, дзе ўсе шчаслівыя і дзе ўсе заўсёды ўсміхаюцца.

Гэта мая мара. Споўніцца яна — буду самай шчаслівай на зямлі. Лётаць на ракетах і добра і цікава, а я вось хачу астацца тут на зямлі. Тут столькі прыгожага і прывабнага. Тут я застануся, тут буду вучыцца, жыць, працаваць, гадаваць дзяцей, унукаў, цешыцца іх радасцямі і перажываць іх клопаты. І мне будзе добра. Павінна быць добра! Калі чалавек кажа будзе, ён даб'ецца свайго. Будзе мір ва ўсім свеце, і я буду жыць дзесьці ў вялікім горадзе... Ці ж гэта не прыгожыя мары?..

ПАРАДЫ НАШАГА ПРАЎНІКА

Набыццё нерухомасцей, якія былі пакінуты ўласнікамі ў час вайны

Пасля вайны было многа гаспадарак, або зямлі, пакінутых гаспадарамі ў час вайны, напрыклад, вывезеных немцамі і прапаўшых без весткі. Гэтакая маёмасць, пазбаўленая гаспадара, пераходзіла ва ўладанне дзяржавы.

Калі на працягу дзесяці год пасля ўваходу ў жыццё закона ад 8.III.1946 г., які рэгуляваў гэтыя справы, ані ўласнік, ані ніхто з яго блізкіх сваякоў не выступіў у суд аб перадачы ім нерухомасці, пераходзіла яна на ўласнасць дзяржавы. Практычна беручы гэта наступіла ў 1956 годзе. Выключэнні бываюць тады, калі хтосьці перад гэтым тэрмінам рабіў стаpанні аб перадачы яму гэтай нерухомасці перад адміністрацыйнымі ўладамі, або перад судом.

Калі нерухомасць знаходзіцца ва ўладанні дзяржавы, або дзяржава перадала яе ва ўжыванне ўстановам, або прыватным асобам, то пасля 5 сакавіка 1958 г. яна безумоўна перайшла на ўласнасць дзяржавы бясплатна. Патрабаваць іх звароту згодна з законам ад 12.III.1958 г., «аб продажу дзяржаўных нерухомасцей і ўпарадкаванні некаторых спраў, звязаных з прывядзеннем сялянскай рэформы» — немагчыма.

Іншая справа, калі гэткія нерухомасці знаходзіліся ў карыстанні прыватных асоб. Асобы гэтыя не могуць набыць права ўласнасці хутчэй чым за дваццаць год ад заканчэння вайны. Могуць яны адкупіць гэткія нерухомасці, пры гэтым карыстальнікі, якія ўладалі нерухомасцямі перад 5.IV.1958 г., могуць атрымаць яе на ўмовах, на якіх дзяржава перадавала землі ў час сялянскай рэформы. Гэтыя ўмовы вельмі карысныя, бо выкупная цана нізкая і раскладаецца на дзесяць год.

Асобы, якія не ўжытkуюць нерухомасці, або карыстаюць з яе пасля гэтай даты, могуць купіць толькі на агульных умовах, прадбачаных для продажу нерухомасці дзяржавай.

Сардэчныя тайны

Дарагое СЭРЦАЙКА

«Я хацела даўно напісаць да цябе, Сэрцайка, і параіцца ў сардэчных справах. Але баялася аднаго, што Ты надрукуеш у «Ніве», і калі прачытаюць маё прозвішча, дык мне тады будзе хоць з вёскі ўцякай. Дык хачу перш запытаць: мо' ты мне лістоўна адказала б, не друкуючы маіх тайн у газеце?» — піша Міра з Сакольскага павета.

Дарагія Чытачы!

З такімі справамі звярнулася да нас некалькі дзяўчат, якія і хочуць параіцца ў Сэрцайка, і баяцца, каб не асмяшыцца ў вёсцы.

І вось мы вырашылі растлумачыць. Не бойцеся, пішыце ўсе свае сардэчныя тайны. Вашы адрасы, прозвішчы, імёны і назвы мясцовасцей — толькі да ведама рэдакцыі. Ва ўсіх надрукаваных намі «Сардэчных тайнах» змяняем імёны і мясцовасці, а праўдзівыя застаюцца тайнай рэдакцыі.

Чакаем на вашыя лісты. Пішыце — ахвотна параім, дапаможам.

СЭРЦАЙКА

КІНО

Праграма на 21—27.I.1963 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Poławiacze gąbek" (radz.), 22—24. „Rzeczywistość" (polski), 25—27.

Кляшчэлі
„Tragiczny zamach" (jugosł.), 22—24. „Historia żółtej cizemki" (polski), 25—27.

Навасады
„Noc szpiegów" (franc.), 26—27.

Нараў
„Tajemnica starej kopalni" (angl.), 23—27.

Нараўка
„Koniec drogi" (bułg.), 23—27.

Чаромуха
„Z soboty na niedzielę" (angl.), 22—24. „Noc poślubna" (polski), 25—27.

Чыжы
„Jewdokia" (radz.), 23—27.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Telegraficzny pojedynek" (rumuński), 23—27.

Бранск
„Na scenach świata" (rumuński), 22—24. „Marynarz z Komety" (radz.), 25—27.

Гродзіск
„Gorsza miłość" (węgierski), 26—27.

Орля
„Tomcio Paluch" (meksykański), 23—27.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Śladami Ikara" (radz.), 22—24. „Dom bez okien" (polski), 25—27.

Міхалова
„Futrzany gang" (angl.), 22—42. „Rok przestępny" (radz.), 25—27.

Супрасль
„Nikt nie zna prawdy" (radz.), 22—24. „Rodzina Milcarków" (polski), 25—27.

Чорна Беластоцкая
„Profesor Mamlock" (NRD), 22—24. „Martwe dusze" (radz.), 25—27.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Przeżyłem swoją śmierć" (czeski), 22—24. „Dziewięć dni jednego roku" (radz.), 25—27.

Мілейчыцы
„Aby kwitło życie" (polski), 22—24. „Ruda Julka" (franc.), 25—27.

Нурэц
„Futrzany gang" (angl.), 22—24. „Dom bez okien" (polski), 25—27.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Sprawcy nieznani" (włoski), 22—24. „Noc poślubna" (polski), 25—27.

Сухаволя
„Mały marzyciel" (radz.), 22—24. „Jutro premiera" (polski), 25—27.

Шудзялава
„Aby kwitło życie" (polski), 23—27.

Янаў
„Champion" (USA), 22—24. „Z iskry rozgorzeje płomień" (radziecki), 25—27.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Słońce wschodzi nad Bengalem" (pakistański), 26—27.

Новы Двор
„Profesorek" (franc.), 26—27.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1.
Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 49.
Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2.40 zł kwartalnie — 7.20 łz. półrocznie — 14 40 zł, rocznie — 28.80 zł Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.
Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiebiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul Wilcza 46 Nr konta PKO 1-6-100024
Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $. w Europie 5 $ — w USA.
Nakład 5000. Bltk F-3

У ЗВЯРЫНЦЫ

— Тата, ці сланячы бацька цягае сланё за вуха?

— Не.

— Шкада! Такое вялізнае вуха прападае дарэмна.

✲

ЗУБАСТАЯ БАБУЛЯ

Бабульцы сказалі, каб яна трымала язык за зубамі.

— Устаўце зубы, тады пагаворым, — адказала бабуля.

✲

АЎТАПАРТРЭТ

Свіння завітала на вернісаж. Сярод мноства карцін мастакоў стаяла люстра. Свіння спынілася перад ім і задумалася.

— Адзіная вартая карціна, — прамовіла яна і, закруціўшы хвост кольцам, пакінула выстаўку.

✲

ДАРЭМНА

— Я не магу есці гэтую дрэнь, — закрычаў раз'юшаны наведвальнік. — Паклічце дырэктара.

— Дарэмна, — адказаў афіцыянт, — ён таксама не будзе гэтага есці.

Французскі гумар

Дырэктар удакладняе

(драма ў адным дзеянні)

— Ну, як, вы ўжо паслалі запасныя часткі?

— Безумоўна, таварыш дырэктар!

— І ў дастатковай колькасці?

— А як жа, не турбуйцеся, таварыш дырэктар!

— Ну... вельмі многа пасылаць не трэба было.

— Ды мы, таварыш дырэктар, вельмі многа і не паслалі!

— Урэшце, я думаю, што іх, мабыць, наогул не трэба было пасылаць.

— Ды мы ж іх, таварыш дырэктар, наогул не пасылалі.

К у р' ё з ы

Дабрачыннасць і спальны вагон

Дырэкцыя шведскіх чыгунак узбудзіла судовую справу супраць кінакампаніі «Свенск», з мэтаю дамагчыся спынення здымкаў фільма «Сяброўка». У адным з эпізодаў фільма жанаты мужчына едзе ўначы са сваёй знаёмай у асобным купэ спальнага вагона. Дырэкцыя чыгунак лічыць, што фільм падрывае маральную рэпутацыю чыгуначных зносін. Тым больш, што дырэкцыя нядаўна пачала вярбовачную кампанію сярод хатніх гаспадынь пад лозунгам «Калі мой муж едзе цягніком, я не баюся здрады».

«Фольксштыме»

ГАРАДОК

Не ведаю, як іншыя грамадзяне, а я здзіўляцца не буду, калі з Гарадка ўзнімецца ракета беспераcадачных зносін Гарадок — Месяц.

Жыхары Гарадка знаюць сабе цану, яны актыўныя і (выбачайце за выраз) патрыёты свайго мястэчка. Ім Беласток, гэта шчанюк, Вена — муха, а Парыж — блыха. Усе гэтыя гарады разам узятыя не варты граша ў параўнанні з Гарадком.

Не ведаю, ці знаюць чытачы, што ў Гарадку будуюць мураваны двухпавярховы Дом культуры? У параўнанні з гэтай пабудовай, беластоцкі Дом культуры на Новым Месце выглядае, бы вясковая хата пры гарадскім тэатры.

Пакуль дабудоўваецца Дом культуры, жыхары Гарадка ўжо паспелі пасадзіць дрэвы ля будучага парку. У гэтым парку маюць намер будаваць басейн.

Хай будуюць. Падтрымліваю гэту справу. А[illegible]цаю нават наведваць басейн, бо ў Гарадку дзяўчаты... Не, не дакажу далей, а то свае грамадзянкі пакрыўдзяцца і лясун ведае, што з гэтага выйдзе.

Па-мойму трэба ў басейне развесці рыбу. Нуркавалі б людзі, ганялі б за люстранымі карпамі і гэтым самым навучыліся б лепей плываць.

Захацелі гарадчане мець кніжны магазін насупраць Дома культуры. Уявіце, людзі добрыя, стаіць ужо гэты магазін і агромністымі вітрынамі глядзіць на Дом культуры. Па цікавасці і я туды заглянуў, парыўся ў аддзяленні савецкіх кніг.

Магазін сімпатычны, а загадчыца яшчэ больш сімпатычная. Хацеў было пагутарыць з ёй аб пагодзе і аб цэнах на цыбулю, але тут увайшоў у магазін брунет. Выявілася, што гэта муж загадчыцы. Гутарка аб цыбулі не адбылася. Не люблю гутарыць аб інтымных справах з грамадзянкамі ў прысутнасці іх мужоў.

У Гарадку міліцыянеры — народ прыемны. Пераходзіць вуліцу можна дзе хто хоча. Ездзіць можна левым і правым бокам, як каму выгадна, за гэта не штрафуюць.

Сувязь у Гарадку працуе цудоўна. Не паспее п'яны закрычаць на вуліцы песню, як знаёмыя данясуць жонцы, дзе гаспадар сям'і займаецца вакальнай самадзейнасцю. Жонка прыімчыць да любімага, адканваіруе яго да хаты, а потым суседзі маюць адну ўцеху, прыслухоўваючыся да выцвеpазільных мер гаспадыні.

Старшыня грамадскай рады ў Гарадку чалавек не малады і не стары, не тоўсты і не худы, якраз такі, як належыць быць старшыні. Дзе не павернецеся ў Гарадку, усюды на старшыню натаўкнецеся. У прыезджага чалавека атрымліваецца ўражанне, што ў Гарадку некалькі старшынь і ўсе яны блізнюкі.

Людзі мілыя, ці то ў Гарадку паветра асаблівае, ці то старшыня грамадскай рады выдаў такі загад, але факт застаецца фактам — няма гусей смачнейшых, чым у Гарадку!

Дзядзька Лявон

РОЗНЫЯ ДУМКІ

Віно сказала: Чалавека псую я, але вада псуе мяне.

Метр сказаў: Кожны прадавец мерае мяне на свой аршын.

Рахунак сказаў: Я за сталом нарадзіўся, але вырасціў мяне афіцыянт.

— Маня, ты мела рацыю! Гэта быў зусім не загар.

Ф. КРЫВІН

ЛІХТАР І ЯГО ЦЕНЬ

Ліхтар быў першым хлапцом на скрыжаванні. Да яго працягваліся правады, і тоненькія акацыі весела купаліся ў яго святле. Ліхтар нават не заўважыў гэтага. Ён глядзеў уверх, пераморгваючыся з зоркамі, сваімі далёкімі сваячкамі.

Але аднойчы Ліхтар выпадкова глянуў уніз, і гэта вырашыла яго лёс. Унізе ён убачыў дзіўную незнаёмую. Апранутая ў чорнае, яна пакорна ляжала ля яго Ліхтаравых ног і быццам чакала, калі ён зверне на яе ўвагу.

— Хто вы? — запытаў Ліхтар. — Я вас дагэтуль ніколі не бачыў.

— Я твая, — прашаптала цень. — Я заўсёды буду ляжаць ля тваіх ног.

Ліхтар разгубіўся. Ён хоць і быў першым кавалерам на скрыжаванні, але не прывык да такіх лёгкіх перамог.

— Я, мо' не варты такога кахання, — сказаў ён.

— Ты светлы, — сказала Цень. — Я заўсёды буду з табою. Толькі з табою.

Яны сустракаліся кожную ноч — Ліхтар і яго Цень — і былі задаволены сабою. Ліхтар даўно забыў аб зорках і бачыў толькі сваю Цень: больш нічога на свеце яго не цікавіла.

Але аднойчы ў поўдзень, калі Ліхтар дрэнна спаў, ён раптам праз сон пачуў голас Цені.

— Я твая, — гаварыла Цень Сонцу. — Ты бачыш: я ля тваіх ног.

Ліхтару захацелася ўмяшацца, але ён стрымаў сябе: было непрыемна рабіць сямейную сцэну ў прысутнасці чужога Сонца. Затое вечарам у іх адбылася сур'ёзная размова.

— Пры чым тут Сонца? Я не ведаю ніякага Сонца, — апраўдвалася Цень.

Але Ліхтар быў цвёрды:

— Сыдзі з вачэй маіх! Прэч!

— Не злуй на мяне! — прасіла Цень. — Давай пагодзімся!

Ліхтар круціў галавой.

Эх, навошта ён гэта зрабіў. Ён крутнуў галавой празмерну рэзка — і разбіўся. Многія пасля гаварылі, што Ліхтар пакончыў з сабой з прычыны гарачага кахання.

А Цень, нават не паглядзеўшы на рэшткі свайго сябра, адышла. Што ж ёй было рабіць каля разбітага Ліхтара?

З таго часу бегае Цень па свеце, шукае сабе новую пару. Мо' яна і да вас прывяжацца?

ДУМКІ ЯСЬКА АПАЛОНІКА

Крук круку вока не выдзяўбе,
а п'яніца п'яніцы — выб'е.

✲

На пахіленае дрэва скачуць козы...
пакуль ног не пакруцяць.

✲

З парожняга і Саламон не налье,
а парожні кілішак напоўніць кожны п'яніца.

✲

Сыты галоднаму не спагадае,
а галодны сытаму — заўсёды.

✲

На чыім возіку едзеш, таму песеньку спявай,
пакуль калясо не лопне.

Ясько Апалонік

Д О Ў Г І   Г У М А Р

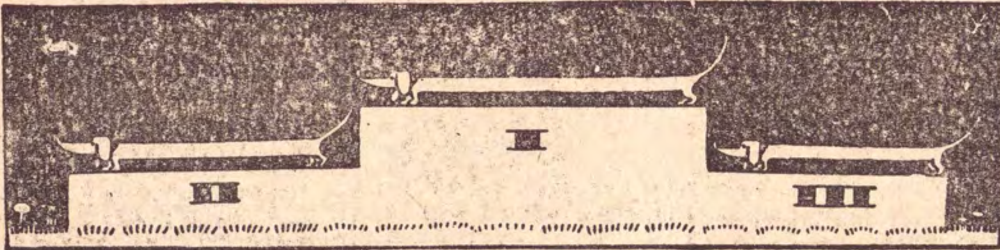

Пераможцы конкурсу.

Анатоль ГАЛЧАНАЎ

СЛУП

Ў чыстым полі
Слуп стаяў і думаў,
што ён падпёр
самое неба.
І быў шчаслівы,
як усе слупы.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе **Любы Мінько** з Трасцянкі, Гайнаўскага павета, **Яўгеніі Каліноўскай** з Азяблаў, Беластоцкага павета, а таксама **Зіны Зінкевіч** і **Надзі Пугацэвіч**, змяшчаем папулярную савецкую песню.

ЛАНДЫШ

Помню, в роще мы гулялі
Тихим летним вечерком.
Вдруг парнишка незнакомый
Подошел ко мне с цветком.

Припев:
Подошёл, подошёл,
Подошёл ко мне с цветком.

Подошёл он и не смело
Вдруг со мной заговорил.
И душистый ландыш белый
Мне с улыбкой подарил.

Подарил, подарил,
Мне с улыбкой подарил.

Время шло, сосох цветочек
Тот, что долго берегла,
А любовь в моём сердечке
Словно ландыш расцвела.

Паренька я полюбила
За его приятный взгляд.
Или в сердце том причина,
Или ландыш виноват.

Виноват, виноват,
Ох видно ландыш виноват.

Серебристый колокольчик
Долго, долго берегла.
Золотые кудри парня
Позабыть я не могла.

Позабыть, позабыть,
Позабыть я не могла.